

Н. В. Смик

РОЗДУМИ

ФІЛОСОФСЬКО-МІСТИЧНІ

Видавництво
"Волинські обереги"

2014

УДК 882
ББК 84(4Укр)6
С 504

Смик Н. В.

С 504 **Роздуми.** Філософсько-містичні / Н. В. Смик. – Рівне :
Волинські обереги, 2014. – 116 с.

ISBN 978-966-416-331-3

Знання і мудрість, любов та ненависть, прекрасне й нище – ці поняття, ці вічні істини з давніх-давен супроводжують і буття людства загалом, і життя кожної окремої людини від її народження аж до смертного одра. Зріла, справді мудра особистість завжди намагається поділитися з оточуючими своїм досвідом, спостереженнями, пережитим та усвідомленим. У своїх «Роздумах» автор за допомогою художнього слова подає неординарний підхід до осмислення вічних загадок і проблем людства, намагаючись поєднати філософські пошуки істини з притаманним кожній жінці містичним сприйняттям дійсності.

УДК 882
ББК 84(4Укр)6

ISBN 978-966-416-331-3

© Смик Н. В., 2014
© "Волинські обереги", 2014

ФІЛОСОФСЬКІ РОЗДУМИ

ДОБРИЙ ДЕНЬ

Свіжоспечена хлібина лежала серед столу. Вона мала запах ще гарячого тіста і випаровувала жар своєї середини.

Місяць пішов на те, щоб я навчився випікати це чудо людського задуму, яке сьогодні є основою добробуту моєї родини і Держави. Хліб всьому голова – вітаємо цей клаптичок землі, що зростив поживу для людини і людина славить її в цьому буханцеві.

«Мир дому твоєму і хліба на столі» – вітаємося в слові Добрідень. «Мир і вам, добродію» – відповідаємо.

Ось слова, які хочеться вимовляти щодня, кожній людині, і ми всім, з ким вітаємося, бажаємо добра.

Добрий, добрий, добрий День. Бажаємо подякувати за зустріч, за знайомство, за добрі відносини між людьми, а також через свій добрий сьогоднішній настрій.

Мир – мируємо, прославляємо і бажаємо.

День – сили, здоров'я, радощів, щастя.

Добрий, Добрий, Добрий День.

День – світла – праці – бажання – здійснення своїх і тільки своїх почуттів, піднесення – знання – пізнання.

Воля до Добра – добробуту – стабільності.

Мир в Єднанні.

ПОШТОВХ ЖИТИ

Моє життя своєрідно переплітається з життям родини, яка давно перейшла в небуття, але залишила по собі слід, який проривається крізь товщу води і жирового покриву назовні. Все в мені наче спить і лише вряди-годи проривається пучком світла, що горить та палає десь там за лаштунками моєї свідомості.

Чому саме тепер, а не тоді, коли кров вирувала, як в могутньому виверженні вулкана? Де брались сили, що змітали на своєму шляху перешкоди велетенської міцності та висоти? І я йшла через всі перепони бурхливого водоспаду і лише грілась у тому виверженні. І ось коли вулканічною породою закупило всі ходи і виходи, воно мене хвилює і наче останній подих, який виривається з жерла землі, спустошує і водночас надихає та вабить в ті пригоди незвіданого досі.

Не печаль, а жаль за марною боротьбою тої безкрайньої пори, що не принесла ні перемоги, ні плодів. Марно згаяного через нерозуміння того, що відбувається і що з ним треба робити.

«Ех», – кажу я сьогодні і лише той, хто не розуміє, про що кажу, видихає як востаннє: «Ох!».

Берізка шумно шелестіла ледь пожовклим листям, а я стояла біля неї, як завітчана в білий цвіт зима і милостиво посміхалась: «Ти все-таки прийшла і радуєш, – немов першим подихом любові, – білосніжною цнотливістю». Приємно впала на розгарячіле личко сніжинка і одразу розтанула, опікшись об червону ружу моєї щічки.

Я засміялась і навкруг закружляв хоровод білих метеликів, який щоразу торкався червоної ружі своїм мерехтливим крилом.

– А я так боялась – красуне ти моя.

– А я тебе чекала – світло цього дня.

Ми обіймалися, цілувалися, залишаючи на губах вологі поцілунки, тішилися одна одною в цю пору року.

Жаль було сонечка, яке яскраво світило в очі, але не могло зігріти жодним промінчиком. Воно веселило, хвилюючись, чи не огорне мене журба своїми лапищами, з яких вирватись неможливо, бо вже настав її час, коли сиджу, втупивши погляд в пустоту дня або екрана, який малює мені пройдений день.

– Сину, – вигукнула я, – подивись, яка прекрасна зимонька-зима.

Жалісливо подивилась дитина на сиве волосся і зітхнула: «Холодно, мамо».

– Доню, дивись, як зворушливо накрила земельку білим полотном зимонька.

– Мам, дуже вже багато наткала тієї білизни зимонька.

Бабуся звела свої очі до внучки: «Сонечко, поглянь, яка краса виблискує білими перлами навкруги». Дитина засміялась і пригорнулась до бабусиноного плеча, тихенько прошепотіла: «Я тебе люблю, Бусінка моя».

Легенько зліпив сніжку внук і, пустуючи, гукнув: «Бабусю, лови...»

Молодший витягнув санчата на гору і запропонував: «Ба, давай я тебе покатаю».

Щаслива сміялась і, жартуючи, проспівала: «Ще ні, сонечко моє, от подаруєш бабусі правнучка, тоді й покатаєш».

День сьогодні такий короткий, – стомлено подивилась на захід, – а ще хочеться такого довгого, такого неспокійного і такого ж прекрасного.

МАТУСІ ЗЕМЛІ

- Піди принеси гарбуза, бачиш, що не можу відійти від печі.
- Як треба буде, то відійдеш.

Іван щось дбайливо писав у своєму зошиті. Його хвилювало написане, раз по раз перечитував і знову писав. Палець залишав сліди на папері, ретельно кінчиком рушника підчищав і сердито тер палець, який був весь синій. Олівець ламався, а Іван чортихався, підстругуючи великим кухонним ножом.

Баба, бурмочучи собі під ніс прокляття на дідову голову, почовгала у великих калошах на город. Треба гарбузову кашу зварити, а в хаті ні криньки молока, тож варила з того, що є.

Он діти Микитьонихи – всі до єдиного вдома і роботу находять, і дбають по господарству, то й вона господиня коло печі. Потерла зволожені очі і нагнулась над великим кабаком. Постукавши по жовтому бочку, визначила стиглість, відірвала гичку, взялась за корінчик. Видно було, що їй важко нести, та вона ледь тягнула, але не полишила – треба чимось нагодувати господаря дому. Вони вже років з десять як живуть удвох. Діти пороз'їжджалися по світу і жодне не повернулось до хати. Четверо діток і четверо різних доріг. Дівчата повиходили заміж, народили діточок, тож не до старих. Ото батько напише їм, що живі і задовольняються цим. А хлопці вже по три-чотири роки про себе не дають ні слуху, ні духу. Хоч би словечко написали, що далеко в світі, то не боліло б серце, де вони і що з ними.

Старий в молодих літах пожив як хотів, не зважаючи на дружину і дітей, а тепер осів та щовечора допікає, що погано виховала дітей, які тепер не дбають про них.

А вона любить своїх діточок такими, які є, лише хотіла знати – чи здоровенькі, чи жонаті, чи є діточки, а в неї онучки. Потихеньку від старого ховає по три гривні від пенсії і збирає тому, кому буде сутужно. Вона б всю пенсію збирала, та чорт старий лічить, коли бере гроші, йдучи до магазину чи до церкви. А за світло і садибу сам ходить платити. Он як сидить над своїм клятим зошитом, – не відірвеш, – і все рахує, скільки

в них грошей, збирається порося купити. Вона туди не заглядає, щоб не було сварки. Старий закриває зошит, коли вона наближається, а йде з дому – то ховає. Вона йому не перечить, хоча добре знає ту секретну хованку. В стару бочку кукурудзу насипали (може, зимою полушать), то він її соває, а під неї той зошит і ховає. Коли б там гроші були, то десятку взяла б до своєї хованки.

Довгенько сиділа на призьбі, відпочиваючи, бо ж таки великий виріс кабак, і знову взялась нести.

– Гуляєш по тому полю чи що, діждатись тебе не можна?

Вона мовчала, щоб не тратити сили задарма. Поставила на порозі під його ноги і видихнула: «Розріж та вийми насіння і принесеш в хату». Що він там казав – не слухала, зайшла у хату, підкинула поліно у піч. І полинула в думках до діточок своїх.

Як знати, що краще для старенької?

Може і добре, як не відає, що один з синів загинув, борючись за щастя чужого їй народу.

А другий поїхав в далекі краї і не збирається повертатись. Одружився на дівчині із заможної родини фермера і не хоче, щоб знали, з якої бідової він сім'ї. Пристосувався хлопець до теплого та ситого життя і дорожить цим. Спочатку ховався десь подалі і плакав, особливо за матусею, а згодом пройшов біль, його залікували дітки, народжуючись один за одним. Тепер троє синів має своїх.

Доля МАТЕРІВ важка і непередбачувана.

Одне спільне і завжди живуче – це хвилювання, переживання, біль і ВІЧНА МАТЕРИНСЬКА ЛЮБОВ.

Кожна МАТИ говорить одні й ті ж слова – на всіх мовах Землі: «Я не хочу, щоб діти мої відчували через мене те, що я відчуваю через них».

ПРОФЕСІЯ ВЕЛИЧНОГО СЛОВА

– Живи... – злобно проричав звір і вийшов з палати інтенсивної терапії. Нічого не сталося і я стомлено закрив очі. Серце шалено билося і ледь встигало перекачувати кров, яка майже розривала судини, б'ючись всіма своїми капілярами всередині. Мозок, переповнений страхом, не сприймав нічого навколишнього і не реагував на симптоми мого тіла. Смерть сторожко чатує біля мене і в мені, не даючи ні на мить проаналізувати та спробувати змінити ситуацію. Вже тижнів три вірні своїй клятві лікарі до виснаження боролись за це нікчемне тіло людини, яка не заслуговувала ні на життя, ні на повагу. Для них він значився під беззаперечним сухим грифом – пацієнт. Ніхто з них не задавав собі питання – навіщо стільки зусиль і матеріальних витрат на це страхіття в людській подобі, яке лежить тепер на ліжку своєї жертви – людини достойної та поважної. Жодне слово не злетіло з їх вуст, жоден вираз очей і рух лагідних рук не торкнулись недбало гидкого тіла насильника і вбивці їхньої колеги. Їм не довелось боротись за її життя – знівеченою знайшли в квартирі вже неживою.

Настигла заслужена кара душогуба, якому вони зараз приносили себе в жертву, щоб полегшити страждання.

І, здавалось би, вони – просто люди, які дали СЛОВО-КЛЯТВУ, не вирізану ножом на тілі й не випечену на чолі.

Чому така клятва має надсилу над людьми цієї важкої професії і що саме володіє ними в такі моменти неординарної ситуації?

Мені – людині, їх пацієнту, незрозуміло. Особисто я б цього не витримав і без жалю зробив би ін'єкцію, від якої він не зміг би ні померти, ні вижити.

Так хто ж такі лікарі? Ті, хто приносить себе в жертву? Мученики? Герої? Надлюди? Питання, питання і жодної відповіді. Зацікавлено вдивляюся в них, як і в монахів, яких теж не розумію і не можу виміряти їх почуттів служіння своїй вибраній дорозі, яка є самою тяжкою і ВЕЛИЧНОЮ в людському житті.

Ми сприймаємо їх як щось саме собою зрозуміле і необхідне. Не возвеличуємо, не поклоняємося, засуджуємо, не бережемо. Приходимо до них в свій нужденний час, вимагаючи (саме вимагаючи) до себе пошани, лагідності, співчуття. Не зважаючи – можуть вони це сьогодні і в цей час, чи ні. І не дай їм Боже в цьому бажанні нам відмовити, не вислухати, не допомогти. Весь наш гнів і злива прокльонів сиплеться на їх голови як дощ, змиваючи з нас хворобу душі чи тіла та осідаючи на їх головах, тілах. Наша подяка за те, що досі вони робили і теж, як і всі смертні, стомились або захворіли. Їм цього не можна, не мають права ні перед Богом, ні перед людьми. І як я не примірю їх подвиг на себе, немов костюм, – не лежить він на мені і спадає при першому порухові душі чи тіла. Людина зіткана з водяної тканини – смертна. **ПОДВИГ ЇХ – ВІЧНИЙ.**

І як перед одними, так і перед іншими, – встаю на коліна і низько вклоняюсь за вірність даній **КЛЯТВІ-СЛОВУ**, вони є взірцем для всіх нас, бо обрали професію служити людям.

ІСТИНА

Йде старий і несе жбан холодного вина. А назустріч розбійник. Поглянув – жбан золотий і думає: «Людина стара, чого б і не поживитись добром?». Обійшов ззаду, стукнув старого по голові і забрав жбан. Поки тікав, на жбан не звертав уваги, а коли сів відпочити і подивитись, що ж у ньому, здивувався – жбан був дерев'яним. Розчаровано розглядав те, за що вбив старого, кинув і пішов далі, не заглядаючи, що в ньому.

Аж іде подорожній, дивиться – лежить в корчах жбан срібний, гарні візерунки на ньому. «Оце так скарб», – подумав і взяв його.

Нікому навіть на думку не спало подивитись, а що ж у ньому.

Та ось подорожній зайшов на постійний двір, де зустрів розбійника і старого з перев'язаною головою. Вони сиділи за

одним столом. Підійшов, привітався і сів за той же стіл. А коли жбан ставив поряд на лавку, старий з розбійником схопились і в один голос закричали – «Мій». Стали чубитись та відбирати той жбан.

Дійшла справа до суду. Суддя був мудрим чоловіком. Поставив жбан перед трьома і запитав: «Який жбан?».

Старий відповів: «Золотий».

Розбійник: «Дерев'яний».

Перехожий: «Срібний».

– А що в ньому?

Всі мовчали.

Запитав у присяжних: «Хто з трьох каже правду?».

Присяжні, як і відповідачі, сказали по різному; хто згодний, що жбан – золотий, інші – срібний, лише маленька дівчинка мовчала.

– Ну що ж, голоси розділились, а вони не знають, що в ньому. Значить жбан як нічиє добро, залишається майном Держави.

Зашуміли всі та стали сперечатись з суддею, одні – відстоювати свої права, інші – думку.

Суддя задумався. Раптом запропонував відкрити жбан та подивитись, що там.

Довго вовтузились з корком, але ніхто з присутніх не зміг відкрити. Здивовано переглянулись і вигукнули одноставно – розбити. Вже занесли камінь над жбаном, коли тоненький голос сказав: «Дозвольте я відкрию».

Пролунав сміх, – сміявся і суддя. Та дівчинка підійшла, встала навшпиньки перед жбаном і покрутила корок, який тут-таки вилетів сам.

Дорослі здивовано дивились на дитину, а вона, зіщулившись, чекала реакції дорослих.

Суддя взяв дитину на руки і посадив на своє місце, оголосив: «Далі судитиме вона».

Заглянувши в жбан, побачили там рідину, схожу на вино і стали смакувати, щоб розпізнати точніше.

– Яке? – запитав суддя.

Одні сказали – смачне, інші – кисле, і лише дитина, спробувавши – виплюнула.

– А давайте наллємо його в різний посуд.

Налили – в золотий – срібний – дерев'яний.

Почекали, щоб облагородився – очистився – охолов.

Стали смакувати; із золотого посуду – приємний на запах і солодкуватий – вирішили всі.

З срібного – тонкий аромат і кислуватий смак – згодилися.

З дерев'яного – як пійло.

Суддя підніс три маленькі наперстки дитині: «Спробуй і скажи».

Дитина всі три понюхала і зморщила носик. Спробувала з усіх трьох – виплюнула.

Істина говорить: «Вустами дитини – пізнай».

Не зрозуміли? Дочитайте книгу до кінця.

Мораль:

Взявши легенду за основу життя людини, уявімо, що людське життя – це жбан. Тож для людини важливішою є не вигляд жбана (зовнішність людини), а його вміст і наповнення – любов'ю – знаннями – добротою (до оточуючих).

Ніхто не загляне в жбан, тому що ми зустрічаємо по зовнішності й лише згодом пізнаємо його (чи її) середину (тобто сутність).

Лише дитина відчуває кожну людину по її змісту (душі і серцю), тому саме вона може відкрити істину того, хто перед нею, незважаючи, у що він одягнений.

Лише її вустами говорить Істина, якщо вміст не відповідає заповіді Божій – любові один до одного.

ПРОСТІТЬ, БАТЬКИ

Вісім місяців тому я залишив свій клас і перейшов до іншої школи. Ходив неохоче в ту школу, а в цю і зовсім ходити не хочу. Перевели мене батьки через те, що перестав добре вчитись і зв'язався з поганою компанією. Наче в цій школі нема тих, хто палить. Курити я не курю, бо мене нудить, а потім паморочиться голова. Цього ніхто не може з хлопців зрозуміти, але коли побачили, як блюю після сигарет, перестали заставляти і сміяться. А тут знову починай всім доводити, що ти не бегемот. Нічого ці батьки не розуміють. Наче самі не вчилися в школі, ще й роблять вигляд, що забули. Вже на другий день, як прийшов сюди, підійшли старшокласники, допитували, чи немає сигарет.

– Нема.

– Нема? Так купи, якщо не хочеш отримати, – і показали кулак. От що доброго зробили батьки. Втечу з дому і все. Буду жити як захочу і ніхто не буде мені указ. Всього місяць витримав в новій школі і, вкравши в батька сто гривень, подався до моря, про яке мріяв роками. Взяв білет без проблем, зайшов у вагон, збрехав, що їду до бабусі.

– А чого, хіба ти в школу не ходиш?

– Ходжу, то й їду всього на тиждень, мене там будуть перевіряти у санаторії, бо я хворію.

Усік, – як тільки скажу, що хворий, зразу ж перестають до мене чіплятись.

Біля моря дув холодний вітер, то я знайшов за валунами місце, де можна сховатись і поспати. Гуляв по пляжу та купатись не міг – дуже холодна вода. Зате мене ніхто не гукав, не вичитував і я був задоволений. Гроші швидко скінчились, почав у місті просити, от тут і почались мої неприємності. Спочатку мене впіймав якийсь здоровило і витрусив усі копійки, надавав по загривку, наказав більше тут не з'являтись. А потім ватага таких же, як і я, піймала і побила. І де не з'являвся, всюди мене товкли, наче їм нічим було зайнятись. Я вже почав голодувати і

навчився шукати їжу в смітниках, там знаходив пляшки, які здавав. Та від такої їжі у мене почав боліти живіт і знову з'явилась нудота та паморочення голови. Годинами, а то й цілий день лежав за камінням. Там було добре, наносив туди від моря усякої трави, що воно за ніч викидає, насушив, і було м'яко лежати. Але з кожним днем мені ставало гірше, інколи блювота була з кров'ю. Та повернутись додому я вже не міг, не було грошей і ніде було дістати. Вкрасти – єдине, що можна було придумати. Хитаючись від голоду, йшов до смітника, як до корита з їжею, яка була запліснявіла та напівгнила, але для мене лишалась єдиним порятунком. Поївши, ходив і шукав, де вкрасти гроші. Часом просив, озираючись навкруги, чи не бачать мої вороги, і ховав копійки, щоб як будуть бити, то хоч гроші залишаться. Ходив на станцію, та мене навіть до вагона не підпускали і там знову зустрівся з ватагою таких обірванців, як і я. Цього разу вони обступили і дивились, як я тремтів від холоду і страху.

– Ти що, новенький тут? – Я кивнув головою.

– Голодний? – Я знову кивнув.

– Дай йому булку, – розпорядився старший.

– Гайда з нами, потім розберемося.

Я схопив свіжу, не з смітника булку і ковтав, не жуючи, щоб не забрали. Так я став членом ватаги, що вже третій рік жила на просторах чорноморського узбережжя. Саме ці хлопці віднесли до мене з розумінням і, хоч жорстоко били, коли я не виконував вказівки старшого, але вчили виживати в екстремальних умовах.

Ми – люди, на яких всім наплювати і швидше тебе пнуть ногою, обізвуть, ніж подадуть копійчку на прожиття. Нас багато, але заможних більше, ми їм платимо тим же ставленням, що й вони нам. Якось сиділи на березі моря, викупались, поїли і засмагали, на нас налетіла ватага старших віком волоцюг і безжалісно била палками. Ми відбивались і тікали, та коли бачили, що хтось залишився і його б'ють – повертались назад. Це була битва за ту ділянку вулиці, яка була нашою і на якій ми

просили, крали, жили. Мене побили так, що я, весь скривавлений, примостився на бетонні плити і лежав, стікаючи кров'ю. Мимо проходили відпочиваючі і робили вигляд, що мене не бачать. Ми не кличемо на допомогу, бо знаємо – нам не допоможуть. Та цього разу підійшли двоє чоловіків у шортах та солом'яних капелюхах, від них пахло дорогими сигаретами і одеколоном, постояли, подивились як на собача і один з них махнув рукою, процідив крізь зуби: «На одного менше буде».

Я тоді вижив, був лише в ранах, але кістки були цілі. А Дениса тоді поховали на кладовищі. Вночі викопали (точніше, розгорнули свіжу могилу), замотали його в одяг з головою, поклали в яму. Так само зрівняли могилку і тепер впевнені, що й Дениса будуть поминати, як і того покійника, що лежить нижче. А те, що Денис буде заважати йому – не біда. Денис хлопець бойовий, відвоює своє місце в могилі.

Сліпа дитяча доля капризує і кидає дітей у лапи жорстокого дорослого життя. Ще й дивиться, чи виживе сильніший.

І я – той, що вижив, – хочу сказати: «Краще б я ходив у ненависну мені школу, чим подорослішав уже в тринадцять років, в чотирнадцять, знав усю «розкіш» самостійного життя, а в п'ятнадцять боявся залишитись самотнім, без хоч і жорстоких, але друзів».

«Простіть мене, батьки!» – все життя хочеться сказати їм, та загинули в автокатастрофі, шукаючи мене.

ВАЖКИЙ ЧЕТВЕР

Прихід начальника ЖЕКу за викликом для оцінки ремонту у квартиру до пенсіонерки був драматичним для старенької та комедією для чиновника. Зайшов не представившись, влаштував клоунату, розігруючи співчуття, зробив вигляд, що він не начальник ЖЕКу, а людина, яка його недолюблює.

Після слізної розповіді жінки з видимим задоволенням повідомив хто він, але, не отримавши очікуваного переляку та

страху – поспіхом почав збиратись. А прохання пенсіонерки не виконав ні тоді, ні через рік.

Шелестить гіллям молода осика і розповідає перехожим про себе: «Ось подивіться – яка я гарна та вродлива». Перехожі відчують лагідний подих, шелест листя і милуються нею. Дякують, відпочиваючи в тіні віття, і йдуть далі, не задумуючись: а що ж чекає цю красуню далі? Байдужість – це основна риса людини, яка користується щедрістю іншого. Пращури говорили: «Якщо вкусити плід і викинути його за погані смакові якості, то треба подивитись, куди він впаде, щоб бачити – а що буде далі, чи не відродить він сам себе, а як відродить, то чи потрібен буде».

«Філософія – наука прокажених та мудреців», – казали на Русі, але ніхто не задумується, що ми всі живемо за постулатами цієї філософії, лише не відзначаємо, де саме діємо за її правилами. Філософія дії є невід’ємною частиною нашого життя.

Я наведу приклад. Вчора приходила людина – Полюхович, який ототожнює себе із владою над нами. Хто він? Мізерність – усередині, пиха – зверху. Він екзаменував не людину, а себе. Треба розібрати його суть. Висловлюючись мовою філософії, це заєць, що вбрався в одяг мудреця. Чекаючи підступу від людей, намагається зрозуміти наміри іншого стосовно себе. Хто я є для нього? Влада, дана йому життєвим простором, використовується на свій розсуд. Чому? Не вміє володіти собою в цій владі? Боїться за неї і нею дорожить? Чому? Вона – добробут тіла, але аж ніяк не душі. Володіючи незначною частиною благополуччя, вже давно живе не своїм життям, а відчуттям залежності від нього таких, як ця старенька. Він – її раб. Не навпаки, хоча це вона плаче, обурюється і розчаровується. Вона живе своїм життям, а він – її. Скажете, що хотіли б поставити стареньку на його місце? Борони, Боже. Вона вирішила своє питання і забула про нього. Він про неї – ніколи. Він чекає на її дії відносно себе. Він – раб, він – залежний.

У вас є вільна година вільного життя, коли ви відпочиваєте від своїх проблем, у нього – ніколи. Він спить на м’якій

постелі, не відчуваючи насолоди, ви ж, стомившись, із насолодою спите на твердому.

Посада – це бич, це страх, це кайдани, які важко носити, але й страшно загубити. Вони бояться волі, адже без цих кайданів – хто вони? Пір'я, що його розносить вітер невідомо куди. Уявне скороминуще благополуччя вже ніколи не відпустить людину зі своїх лап.

Це не значить, що не треба тягнутись до вершин, щоб задовольнити свої амбіції... Найголовніше – не загубити на цьому шляху себе, свою душу. Зуміти звідси спокійно вибратись, без поранень і страждань. Щоб прожити життя не рабом простої людини, а тою ж людиною, яка не залежить від цього.

Це основа філософського вчення. А не в тому, щоб показати себе блазнем перед тим, хто у тобі не розпізнав начальника.

Тож продовжуйте легко дихати, співчуваючи тому, хто деякий час готувався, щоб до вас прийти і вклонитись на ваші оплески за клоунату.

Живіть життям своїм і вмійте в ньому розпізнати вчення філософів, щоб навчитися розуміти життя. І сльози свої чи сміх розпізнавайте вірно, що саме сьогодні з вами діється, коїться, відбувається.

Мені шкода тих, хто сьогодні є «володарем» уявних душ і їхніх доль. Ще не розуміють, де вони, і тримаються за посаду. І я спокійно дивлюсь на тих, які вже позбулись посад через різні життєві обставини. Ці вже лікуються часом, і коли прийде остаточно відчуття волі, вони лише тоді з жалістю згадають, як безглуздо змарнували свій дорогоцінний час – час вільного життя, а не життя рабом вільної людини.

Чи значить це, що не треба бажати бути пастухом стада, яке треба вести у вірному напрямку? Треба. Але пастух-блазень-паяц нікуди не веде, а лише звеселяє свою паству, заколисує їхнє бажання йти – це час відпочинку від далекої дороги життя. Та кожен пастух, коли єднається зі стадом, стає проводирем у майбутнє.

Тепер ви розумієте, наскільки жалюгідний Полюхович у своїй ролі блазня, а вам було його навіть не шкода.

Отримала задоволення, споглядаючи його паршиве виконання, коли йому хотілось показати себе вище простої людини, тим паче жінки.

СУСІД

Сусідові кажеш, кажеш, а потім змиришся з тим, що є. Або він прислухається до твоїх слів, або... Так воно буває найчастіше. Доводиться змиритися, бо дітись ніде. Сусідів собі не вибирають, вони виростають навкруг тебе як гриби, подібні до поганок. Поганки зовсім не потрібні тобі, а ти змушений коритись і терпіти. От про терпіння я б і хотів поговорити. Що ж таке Терпіння? Терпіння до своїх незгод, тобто до особистого хвилювання, переживання, хвороб, болю – це одне. І зовсім інше – коли терпиш чужорідне, коли ти з ним нічим не з'єднаний. Вони чи воно тобі ніхто і ніщо, а тебе особисто заставляють терпіти, коритись, миритись, підкорятись. Найнеприємніше – це підкорення, і про це ми теж поговоримо.

Я їхав автобусом і сидів позаду. Зрозуміло, що мені було видно як на долоні те, що відбувається в автобусі з людьми.

Так, це сусідство, яке не вибираєш і з яким миришся.

Я змирився з огрядною тіткою, яка щойно сівши в крісло, стала їсти жадібно, не звертаючи уваги на тих, хто осудливо поглядав на неї. Вона смачно зригнула, напилася фруктової з газом води і вже через п'ятнадцять хвилин солодко провалилась у сон, який, очевидно, був приємний, бо по її обличчю розлилася спокійна благодать. Вона «похрюкувала» чи тихенько хропіла і я мимоволі зрозумів, що ставлюсь до цього спокійно. Став аналізувати себе: коли б це зробила моя дружина – я б її розбудив, пожурив чи розсердився, а от чужій дружині цього сказати не посмів і змирився. Чому Терпіння до сусіда в таких питаннях є закономірним, а до близьких – навпаки, злісним неподобством?

Я тихенько почав робити навпаки – будити тітку. Вона спросоння спочатку на мене витріщилась, не зрозумівши, чого я від неї хочу, вибачилась і одразу ж провалилась у сон, відвернувшись від мене, наскільки це було можливим. Результат – мені стало незручно сидіти, а хропіння продовжилося, тільки тепер з новою силою, ще голосніше.

Терпіння моє почало дратуватись, обурюватись, і в результаті я злився всю дорогу. Та з автобуса не вийшов, ще раз розбудити тітку не посмів – лише попсував собі кров. Я був змушений. Тепер зауважив, що, виявляється, терплю скрізь: на роботі, на вулиці, у компанії, серед друзів і недругів. Терплю начальство, секретарку, напарника по станку, у черзі, у театрі, ресторані, і лише в одному місці даю собі волю розрядитись – вдома. Тут я створив устрій, у якому терплять мене, а я, звільнившись від усього, відпочиваю. Раптом зацікавився: а де ж вільною себе почуває дружина, дочка, онука?

Виявляється – ніде. І в результаті вони відриваються там, де можуть: на роботі, на вулиці, серед своїх і чужих.

І я замислився: що ж таке Терпіння в нашому житті? Вимушеність чи необхідність?

ТРІШКИ

– Йди, йди, іди вже, кажу. Ще трішки і дійдемо. Ось поле перейдемо і зануримося в ліс, там прохолода дасть сили і вже ніщо нас не зупинить. Там захист.

– Мені не хочеться далі йти, я не вірю, що в гушавині ми загубимося для інших і знайдемо самі себе.

– Повір і по вірі тобі буде.

– Я намагаюсь, та щось наче тягне мене до землі, щоб я сів чи ліг, але не йшов.

– То твій страх, не піддавайся і йди йому наперекір.

Далі пішли мовчки, з-під напівопущених вік зиркаючи один на одного. Вони не довіряли своєму союзу і остерігались

згубитись між собою. Кожен мав на це право і залежав від іншого. Вони поріднилились під впливом хмільного і тепер чи то побратими, чи то швагри. Взяли хороший куш в банку, підкріпили один одного дорученням і тепер рахували – хто від кого залежить та скільки кожному належить. Вони не збирались будуватись, а отримавши купу грошей, намагались зрозуміти, що на них можна заробити, поки не йдуть штрафні проценти за борг, вчасно не виплачений.

Гроші не воші, але розбіглися так, що їдять з усіх сторін, ловити нікого, лише чухаєшся та ловиш кайф, поки вони освоюються на іншому місці.

На них почалося полювання, та не тільки банкіра з усією структурою закону, але й нуворишів, які поспішають поживитись, приміряючи свою логіку: «якби не було з чим, то нащо втікати?».

– Пішли, брате, не лягай.

– Все, сил нема, що буде, те й буде, а в ліс не піду.

– Ти не розумієш всієї трагедії, яка буде. Конфіскують усе, що є в сім'ї, щоб повернути гроші, а тебе посадять за порушення договору.

– Ти брав кредит.

– А ти, хлопче, мав у цьому свою половину – забув? – зірвався на крик швагер. – І не мрій, що я сам буду відповідати. Але у нас з тобою є різниця і не надійся, що я тобі можу подарувати волю та всією ріднею виплачувати гроші, які ти вложив у повітря. Чому моя сестра повинна оплачувати твої гульки з дівкою, з якою ти їздив у сауноу? Чи ти думаєш, що так широко сіяв грішми і я нічого не буду знати? Домовились повернути банківський кредит, то ж і будемо повертати, або обое сядемо в тюрму. Я тобі казав, що ми в зв'язці і не шукай іншого виходу – його нема.

Своjak неохоче піднявся і посунув за швагром.

Вони удвох нарobili собі біди, а не тим, що гоняться за ними. Банку не треба шукати порушників, якщо є їх сім'ї, вони накладають арешт на майно сім'ї і все – винний являється сам,

захищаючи свою сім'ю. Хоча є виродки, які викидають на вулиці тих, заради кого старались, замість того, щоб страждати самому, віддають на поталу рідних та коханих.

І в цій розповіді не обійшлося без зради. Ви не повірите, але зрадив не зять, якому не болить родина, тому що мав там одну маленьку кровинку – сина. Він напевне знав, що дитина буде обігріта материнським тілом і сита материнським молоком. Він не ступив у глибину лісу, щоб сховатись від закону і відповідальності. Зупинився на краю і твердо сказав: «Ти собі як хочеш, а я повернусь».

– Дурень, – почув за спиною.

І довго пам'ятав оте безтурботне «дурень», але ніколи не пожалів, продав усе, що можна продати і виплатив борг. А за порушення закону покарали умовно, бо на його руках залишились двоє стареньких жінчиних батьків, маленький син і вагітна дружина.

Як і де живе швагер – невідомо, чи живий. А родина по закону відповідальності і закінченні строку справляла хрестини у невеликому будиночку. Донечка принесла радість в час тяжкого випробування. І лише тепер зрозумів, що добробут він таки створив. За столом сиділа його родина і лише в батьків були сумні очі, хоча посмішка не сходила з уст, коли колихали онуків на руках.

ЩО ЧЕКАЄ МОЮ УКРАЇНУ?

30.05.2006 р.

Мужньо бились борці за свободу свого народу під час Великої Вітчизняної війни, та боротьба з ворогом-загарбником – то одне, а боротьба-міжусобиця всередині країни – то інше. Це вкрай рідко дає позитивні результати, якими б подвигами не прославлялась ця боротьба. Усе закономірно в нашому світі і перекроювати тканину, як і країну, неефективно. Вимисел життя – ще не саме життя, під яким гаслом його не піднось.

Усе, що спрямоване на збагачення суспільства, проходить через боротьбу, і нічого з цим зробити не можна. Боротьба складається з чинників, відповідальних за неї, – це зерно, яке готують до висівання.

Що треба зробити, щоб зерно не проросло? Закінчити його культивуацію і дбайливу підготовку. Висіяти те, що є, – а раптом не проросте.

Три рази плюндрується країна, яка ще не набрала свого статусу і не стала вагомою навіть серед країн СНД, а вже створила ГУАМ. Що це таке? Нічого путнього, лише бажання молодих вождів увічнити себе в історії. Це створене поспіхом возвеличення самих себе навіть не переживе своїх творців.

Вигадати і запустити в дію – це речі не завжди сумісні.

Добре відомо, що від перестановки доданків сума не міняється, так само й переставляючи з місця на місце Дію – матимемо один і той же результат. Та це не математичні числа й обчислення, це життя! І ми повинні визначити Дію, що має йти попереду створюваного. Спробувати Дію і на її основі створити документ. Ми мислимо методом теоретичних досліджень, які старіють швидше, ніж починають Діяти, – от у цьому й закладено парадокс самого життя, у якому ми живемо.

Сьогодні новостворена регіональна Дія, на превеликий жаль, не є основою нашого майбутнього.

У ролі «погонича» є країна, яка набирає темпи розвитку, раніше для неї недоступні. І це творення успішне завдяки ослабленості достойного супротивника, який на цей час обезкровлений, але не мертвий, а якщо не мертвий – то він має змогу ожити і за закономірністю природи боротьба за життя буде успішною. Він набере сили й поповнить життєві артерії, тоді знову постане питання боротьби двох світів, їхніх ідеологій, що видозмінились, але за суттю залишились такими ж.

На це піде чверть століття – строк невеликий за історичними мірками.

Треба підсумувати сказане.

Ми на порозі нового міжрегіонального конфлікту.

Треба дивитись правді в очі. І тоді ми зможемо це попередити або підготуватись до неминучого. Тому що розпад лише моєї невеличкої родини – це вже крах.

Кращий спосіб вдосконалити своє суспільство – це вивчити історію, не повторювати помилок, незважаючи на людські амбіції та почуття.

Загинули за ідею понесли її з собою. Навіщо ж знову боротись, якщо вона померла разом зі своїми вождями?

Можна дати схему бачення устрою своєї Батьківщини. Та хто з тих, що стоять високо, слухає тих, хто чистить їм взуття?

Зверху нам видніше, і це правда, бо орел бачить далі, ніж миша, яку він пожирає.

Сума знань, отриманих у Помаранчевій революції – велика, тому що це і є та Ідея, яка спочатку випробувалась, а потім уже можна аналізувати її Дію і планувати іншу, яка буде впливати з цих подій.

Дія породжує суть теорії.

Теоретично на чернетці вже існує новостворена революція, але вона не буде успішною, ще в пам'яті яскраві похибки того, що відбулося. Одні й ті ж вожді будуть давати один і той же результат у головах людей, що були свідками й учасниками цієї Дії. І змінити цього людина не має змоги. Це підвладне лише часу. Коли новонароджені не розумітимуть устої старших. Так було, є і буде.

ЛЕДАЩО

– Та коли ти вже випишся?! – горлала жінка до чоловіка, що прийшов під ранок з рибалки. З сімейного ліжка – ні звуку.

Вона грюкнула сінешніми дверима і почвалала в поле, що було недалеко, одразу за селом. Їхня хата стояла на окраїні, вся перекособочена, де-не-де із залишками колись гарної огорожі. Вона несла на спині копаницю, а під рукою глечик води. Боліли ноги, на яких сині жили покрутили візерунки, що читались як

відкрита книжка; жінка або тяжко працювала, або тяжко переносила вагітність. І того, й іншого Євдокія мала вдосталь. Діток народила семеро, але живим не залишилось жодного. Від цього чоловік став пити і зовсім не цікавився господарством, а вона жила, наче в тумані. На запитання «Як живеш?» – відповідала «А хіба я живу? Я не відаю, що таке життя». Коли батюшка почав корити та повчати, вона перехрестилась до ікон і, дивлячись йому у вічі, твердо і суворо відповіла: «Ви не знаєте, що таке життя і не вам мене лякати гріхом». З тих пір в церкву не ходила. Одного разу сусідка наважилась і покликала на соборування, а вона поклала на себе хрест, дивлячись на небо, та з сумом відповіла: «Вам ще є чому молитись, а мені – немає».

З чоловіком жили мирно, підтримували один одного в цьому спільному горі, жили кожен сам собі, не дорікаючи і не вимагаючи один від одного нічого. Виходячи, сказала для годиться, не добираючи слів, та не чекала, що встане чи піде допомагати. Якщо не варила їсти – він не питав чому, ставав до печі й готував щось простіше, аби було що з'їсти.

Єдине, куди ходили разом – так це на цвинтар. Там було сім маленьких горбочків, де лежало їх минуле і майбутнє. Доглядали з любов'ю кожен горбочок – там і молились, стоячи на колінах. Через молитву розмовляли з своїми дітками: Костиком, Меланкою, Русиком, Антонінкою, Марусечкою, Іванком та Матвійком. Діти помирали від семи місяців і жили не більше трьох років.

Спочатку Петро часто просиджував довгі години біля могилок, та згодом гострий біль вшух і вже залишився тільки обов'язок батька.

А Євдокія ще й досі ходить, коли є час, вільний від роботи, яку виконувала як автомат. Вона кожную дитинку питає, чи не захворіла, чи гарно їсть, спить, маленьких кожного разу запитує, чи вже навчилися ходити, чи не болять ніжки. Отак наговориться зі своїми дітьми і спокійно йде додому.

Мир цих людей відчинився з народженням і зачинився зі смертю останньої дитини.

Бог дав життя і вони живуть, та від них вже нікому нічого не треба і вони лише співіснують. Суворість цієї буденності чи простоти життя залежить вже не від них.

Спосіб жити залежить від нас. А як жити – це...

Моралі тут нема, бо немає кого звинуватити і немає з ким сперечатись.

СІМ РОКІВ

– Суть справи в тому, що я хочу зустрітись із тобою вночі. Мені конче треба тебе побачити, – тихо шепотів Андрій.

Вона сиділа у кріслі. Її вигляд не дозволяв йому вільно себе почувати. Він чекав відповіді, та вона дивилась перед собою, наче в пустоту. Її очі виблискували холодним блиском і він зрозумів: ні побачення наодинці, ні прощення сьогодні не буде.

Ще раз нагнувся та, наблизившись до її обличчя, ніжно заглянув у її невидючі очі: «Таєчко, пробач». Вона не ворухнулась і повіки опустились. «Все, розмову закінчено», – давала вона зрозуміти усім своїм виглядом. Андрій знав цю її позу і цей погляд з-під напіввідкритих повік.

Не подавши виду, зітхнув лише серцем. Знову розлучення та розподіл майна. Вона це затівала щоразу, як відчувала себе ображеною і знехтуваною. За сім років життя – сім розлучень. Частіше ділила вона: моє – мені, решта їй із сином, а він лише споглядав та підписував папери на її вимогу. Не знав, чи залишилась йому хоч сходинка від порогу і не завдавав собі клопоту це знати.

Кохав її та обожнював сина, який був схожий на матір, і все робив задля їхнього добробуту. Ніколи не купував собі нічого і не залишав із платні чи авансу хоч гривню для себе. Вона не відмовляла йому, якщо в цьому була потреба, і сама слідкувала, щоб його гаманець не був порожнім. Обоє працювали і особливих проблем з матеріальним достатком не було. Вони мали все для спокійного життя. Та саме спокою в них і не було. Таїсія була ревнивою і не задумувалась над тим, чи є

причина для ревнощів. Достатньо було його погляду чи усмішки в бік жінки, що проходила повз, а якщо в компанії хтось із жінок дозволяв собі фліртувати з ним – це вже був не скандал, а розлучення, яке назрівало й цього разу.

Андрій знав, скільки разів треба просити вибачення, щоб досягти результату, і якщо за сім разів вона не змінювала позу статуї, то вже все – можна не трудитись, а чекати чергових паперів до суду. Він підписував усе, що вона давала, аби не давати приводу йти до суду. Боявся розголосу і перешіптувань – дорожив репутацією своєї сім'ї.

Та цього разу в ньому вперше ворухнулась не образа в душі, а ненависть, яку він навіть не намагався приборкати.

Сім років – строк, коли сім'я може підбити перший підсумок свого життя. Сім років на вживання в сім'ю, один в одного, для напрацювання спільних думок, мрій і навчання відчувати один одного в щасті й горі. Навчання підтримувати один одного і жити один для одного. Не відчувати страху і сорому один перед одним. Навчитись прощати і радіти одне одному.

Бог створив сім днів, щоб людина навчилась розподіляти у кожен з них своє життя. А сім років – як випробування для людини в усьому. І ось сім років, які не дали результату. Вона досі не знає його. А він занадто вивчив її. Створивши сім'ю, добробут, не створили себе для цього. Народивши сина, zostались чужими один одному. Добробут не з'єднав їхні тіла. А кохання не з'єднало їхні душі.

Андрій зібрав свої пожитки, що вмістилися в одній валізі, і тихо причинив за собою хатні двері.

Світ прекрасного в кожному з нас. І лише матеріальність та емоції гублять те прекрасне, що ми боїмося виставити на показ.

Таїсія вперше плакала над своєю долею. Її син сумно поглядав на неї, не сміючи побігти за тим, кого любив. Вона підійшла до сина, приголубила і теж поглянула у вікно, в якому ще виднілася згорблена спина коханої людини. Він уперше вийшов із дому, взявши свій одяг.

Ілюзії не залишилось, та змінити себе вона не могла.

ПІДСУМОК

Сьогодні перша річниця нашого офіційного одруження, хоча живемо не один рік, а цілих двадцять дев'ять. Із них ми років десять парувались, тісенько обійнявшись у ліжку, десять – ходили туди-сюди з речами і дев'ять – як змирились, постаріли чи стали мудрішими й живемо разом. За весь цей час ми народжували дітей, оплакували померлих і веселились на церемоніях посвячень різного роду. Ніхто з нас не брехав, не зраджував. Одне і головне – несумісність характерів, де один мусить підкорюватись іншому. Добре, як усе добре, а в нас було все навпаки: зле та й зле. Та ми не залишали одне одного надовго і слідкували, щоб не пропустити пори, коли будемо потрібні один одному. Леся і я – Іван – були парою, створеною одне для одного, але ні жити спокійно, ні розійтись бурхливо не могли. РОК чи ДОЛЯ? Це питання філософське, та я спробую відповісти. РОК – можливо. ДОЛЯ – вірно. Чому? Одвічне питання тих, хто хоче отримувати готову відповідь, а не думати. Щоб прослухати і не запам'ятати. Я не філософствую, а подаю закономірність, у якій і з якою ми живемо, жили і будемо жити. Людина допитлива, але як тільки вгамовує свою цікавість – заспокоюється й найчастіше забуває, пригадуючи в потрібний час, а якщо такого часу не буде – ніколи не повертається до питань, відповіді на які колись знала. На запитання юрби «Хто ти такий?» один із великих мислителів посміхнувся і мудро відказав: «Гомо-Сапієнс, людина, – вибирайте, що вам більше до вподоби». Зрозуміли його одиниці, інші бурхливо зашуміли. Вірно, ми ставимо запитання з прихованим підтекстом, та якщо перед нами стоїть учена людина чи клоун, він відповідь згідно своєї сутності, а не тієї людини, яка хоче отримати відповідь на своє питання. Часто виникають на цій основі суперечки, та ніхто не намагається переконувати нас, говорити чи ставити запитання вірно. Ми звикли до такого плину думок і слів. І щоб заспокоїти всіх зацікавлених у цьому питанні, розділили і прокваліфікували значення деяких термінів.

Можна спілкуватись і ставитись до запитань і відповідей із широким діапазоном значень – народної мови (суржику), літературної мови і мови професійної. Тому і саме тому виникла професія – критик, який і намагається спрямувати мову в одне русло розвитку, але це, як правило, не вдається. Результат плачевний – скажете ви, а я скажу – курйозний, що означає те саме. Та ми відійшли від теми РОК і ДОЛЯ. Ви зрозуміли, що, порушивши тему про мову, я з'єднав ці два значення. Так, вірно, від'єднавши одне від іншого, ми створимо те третє, яке і не буде давати позитивних результатів. А все інше нам і не потрібне в дослідженні глобального питання.

РОК – музика чорна, але дійова і невмируща.

ДОЛЯ – закономірність співу соліста ансамблю, хору.

ДОЛЯ – супутник або визначена дорога життя.

Так що таке РОК? Музика трауру? Але чому ми не боремось із ним, а приймаємо як належне? Ніхто на це питання не відповідає, хоча одиниці й ставлять його. РОК – необхідність, щоб стимулювати людину на добродійність свого життя.

А що таке ДОБРОЧИННІСТЬ? І тут знову діапазон широкого значення.

Але людина намагається в нього вкласти лише одне значення – НЕЩАСТЯ, у крайньому випадку – НЕВДАЧА.

МИ гинемо через слабке усвідомлення нами простору життя і закономірностей у ньому. ХТО? ЩО? ДЕ? КОЛИ? І вічне ЧОМУ?

Даємо відповіді на всі запитання – і жодного правильного.

Так от послушайте одну з таких же версій – мою.

Так ми з Лесею, проживши чи промучившись, можемо відповісти, але кожний зі своєї точки зору. Постраждали – були щасливі. Хто створив для нас РОК, через який ми не могли спокійно жити, народжувати, виховувати? ДОЛЯ – слово, у яке ми вкладаємо всю програму нашого життя від народження до смерті?

Хто чи що нам заважало змінити таке ставлення протягом основних років нашого життя (двадцять дев'ять), молодих, енергійних, творених навкруг себе років?

РОК? Знайшли точку опори. Рок – усе зло в ньому? Так хто чи що це таке чи такий? Як бачимо – лише одні запитання.

РОК – він, а значить сильний, і в одному з розділів нашого розпланованого життя має досить велику силу, щоб людина не змогла змінити в книзі ДОЛІ цей розділ. А значить ми безсильні перед ним і ДОЛЕЮ. В такому випадку є те, що має бути – наш улюблений вислів, коли не хочемо ні про що думати, а головне – творити. Ми не боремося і здаємося на милість ДОЛІ, як любимо себе виправдовувати. І, що характерно, нам це вдається. У результаті – на сьогодні ми маємо безпритульних людей, які поклались на ДОЛЮ, в якій усе їхнє життя описане і закодоване. Серед них, найприкріше, люди науки, які потрібні людству і природі, яка від нас чекає звершень, а в результаті вимушена годувати тих, хто поклався на її волю, в якій не навчились жити, розуміти, пізнавати її та допомагати самому собі.

Як бачите, щоб розповісти декількома реченнями про свої стосунки в сім'ї і щоб ви їх запам'ятали та зробили для себе висновок, я вам розповідаю про цілу науку життя кожного з нас. Ні, це не лікбез, я сам для себе хочу проаналізувати, де мої з Лесею упущення, змарнований час і чому РОК, якого ми не бачимо, володіє нами, а не ми ним, якщо він має слугувати нам і керувати нашим життям.

Якщо ДОЛЯ – я це розумію або намагаюся зрозуміти, щоб укласти це в якусь теорію ймовірності, то що таке РОК – я не розумію і вважаю це абсурдом, у який я не хочу вірити і помацати як щось матеріальне теж не можу. Це основна моя особиста помилка, що я РОК і ДОЛЮ ставлю незаперечними для себе. Жодне з цих значень не є для мене чимось, на що я можу обіпертись або хоча би розібратись.

Іван довгенько роздумував та шукав причину любові до Лесі. Про що б він не філософствував, та навіть через двадцять дев'ять років не хотів зізнатись уголос, що любить Лесю все своє життя. Можна порахувати, скільки разів вони розлучались і сходились та через який час, бо після кожного медового

місяця Леся вагітніла і народжувала дитину. Факт був незаперечним: коли Іван перепрошував Лесю – вона народжувала сина, а коли Леся слізно вмовляла Івана повернутись у сім'ю – дочку, тому сьогодні в них четверо синів і стільки ж дочок. Діти повиростали і – що характерно – повторюють ДОЛЮ батьків: розлучаючись і повертаючись, як і батьки, народжують дітей у шлюбний місяць.

Одного разу син, вертаючись у черговий раз до батьків, у розпачі вигукнув: «Проклятий Рок переслідує нас, як і вас, усе життя». Батьки тільки переглянулися між собою.

– Сину, а ти поборись із цим прокляттям і не бігай від дружини, а вирішуй питання у своїй сім'ї та у своїх стінах, не повторюй мою помилку.

Син мовчав і в киплячій бурі своєї душі, скрегочучи зубами, думав: «Ну, перед нею я навколішки не стану. Прийде слізно просити – подумаю». Поглянув на батька і з тією ж злістю відповів: «Якщо не хочеш, щоб я приходив, то не прийду».

Ось і вся логіка людини, яка не хоче зрозуміти, що ДОЛЯ не креслила в його книзі біганину від дружини до батька і навпаки. Замість розумно поставитись до слів того, хто зробив помилку у своєму житті, – знайшов спосіб збільшити навкруг себе стан свого нещастя. Так чинить більшість із нас, і тільки одиниці, повторююсь, одиниці намагаються створити світ навкруг себе таким, яким вони хочуть його бачити.

Іван у цей день підбивав підсумки і шкодував за марно згаяним часом.

РОЗЛАД

– Будемо чемні один з одним, – тихо мовив Василь, пильно дивлячись в очі матросові з колишнього військового крейсера «Аврора».

– Ты на себя посмотри, – хмуро проричав вусань з довгою бородою. Не твое дело, кто я и чего здесь ищу. Мне нет дела до тебя и до твоей сраной Украины. Развели здесь разгул и лезете во все дыры Европы. Кто вас туда возьмет? Кому вы, собственно, нужны?

Він хотів сплюнути під ноги і показати свою неповагу до мого минулого і того, чим я живу сьогодні, будуючи майбутнє зі своїм трудовим народом.

Він не встиг оплювати мою землю – цього допустити я не міг і зацідив в зуби так, що він вдавився своєю слиною.

Сором, бо це було в людному місці, святині нашого минулого і свідки докірливо похитали головами, але відвернулись, щоб не виказати жаль до поштивого віку людини, яка розпустила свій язик, не думаючи, на чий території стоїть експонат, якому він поклоняється.

Він зачепив Державу, а людина вступилась – одна за всіх.

Милість та толерантність мого народу відома, як і п'янство російського столу.

Не треба плювати на землю, на якій живеш, а вона до цього часу тебе терпить. Василь щойно був у відрядженні в Російській Федерації і його вразила ворожість російської еліти та спокійне відношення рядового люду. Розпалюючи ворожнечу, вони роблять ставку на наші безглузді сварки між собою. Опозиція в складі державних мужів стала базарками, які вже не різняться від тих, що беруть побори з продавців і заставляють вірити в свою велику місію. Тільки чого – не пояснюють, бо й самі вже не знають. Боремось за двох людей в тюрмі, забуваючи, що тисячі покидають насиджені місця в пошуках крихти хліба. Навчилися гарчати один на одного, вишукуючи помилки в розподілі державного майна. Рвуть в один одного з рук та рота – шмат собі.

Жоден голодранець там не кричить і жоден депутат там не стомлюється тягати один одного за барки – з року в рік. Тепер народ вже навчений: вибори, вибори, вибори і жодних змін в державі.

Яскраво показали себе на зустрічі учасників Олімпіади.

Хіба можна сказати, що наш народ не вміє прийняти гостей, на стіл виставити делікатеси, які не їсть сам? В кожній сім'ї є такий запас смачного, який не їдять самі, а тримають для гостей.

То хто і де сказав, що ми не господарі своєї землі та нашого надбання?!

І ми не зазіхаємо на чуже, але чомусь такі, як цей пихатий старий дурко, лізуть до нас зі своїми повчаннями і грубою невихованістю.

АДАМ

– Гей, гей, гей! – коні йшли до водопою, а пастушки ще й підганяли, сидячи верхи на них. Кожному хотілось пригнати своїх коней першим. Вважалось, що вправніший той, кого коні слухаються та підкоряються. Я завжди пас задніх і не брався змагатись. Всі дражнили тюхтієм, а я просто боявся впасти з коня або втратити над ним владу. На тюхтія не був схожий, тож не зважав на їх насмішки та кпини. Старші не знали, що ми з кіньми витворюємо і впевнено залишали нас на пасовиську в ніч. Одні погрожували пальцем, щоб не вганяти коней в піт, а деякі приходили та перевіряли. Але й ми не в тім'я биті – при змаганнях виставляли вартових і міняли один одного, та й вивчили вже, хто і коли може нас застати за розвагами. Небезпечною грою було зав'язування очей – спочатку вершнику, а потім коневі. Трохи моторошно, коли кінь невпевнено ступає, а вершник його жене, але таке ми собі дозволяли. Коновод повинен встигати все – коня вчасно нагодувати, напоїти та запрягти-розпрягти, гарно і прудко скочити на нього, ще й

підкорити своїй волі. Все це я міг зробити, але не у всіх забавах брав участь.

Одного разу сталася подія, яка привчила нас – малюків, як треба вчитись ремеслу в дорослих, а не витворяти казна-що без аналізу кінцевого наслідку. Адам, якого ми звали Ад, був найсміливішим серед нас, а дорослі говорили – безголовим та нерозумним. На зріст був найменшим, але за віком – на рік старшим. Відчувалось що він намагається довести свою силу, комплексуючи через свій невисокий зріст.

Ми галопом гнали коней, коли напереріз нам виїхав УАЗик (теж на досить високій швидкості). Зіткнення було неминуче і кінь на ходу встав дибки, скидаючи вершника, а передніми ногами упав на машину, пробиваючи брезентовий верх і ламаючи одну ногу. Задні коні пішли самостійно врозтіч, оббігаючи перепону, а ми сипались з їх спин, як яблука з кошика. Забитими та рваними ранами були вкриті всі, але живі. Найбільше постраждав Ад, якого кінь ще й вдарив ногою, бо він упав під заднє копито і відразу не відкотився. Видовище було страшним. Люди в машині не постраждали лише тому, що сиділи на передніх сидіннях. Наш крик і страх розігнав коней, старші збирали їх два дні.

Адам у цій трагедії понівечив обличчя. В лікарні зробили йому дві операції і повернули здатність їсти, говорити, але м'язова система обличчя стала малорухомою. Він став мовчазним і два роки не показувався серед нас, гуляв по селу лише вночі. Офіційно прийняли його на роботу погоничем. Крім конюшень та літнього табору, він ніде не бував.

Нас теж цей випадок провчив, кожен тамував у собі страх. Мені й сьогодні здається, що не відчуваю особливої любові до тварин, які в такій ситуації рятуються, незважаючи на господарів. З тих часів не люблю перегони і не розумію захоплення породами цього благородного створіння.

Адам – скалічений кіньми, обділений долею – повністю присвятив себе їм, немов вони були його господарем, а не навпаки.

Я його не розумію, але поважаю – він таки переміг.

СЕРЦЕ

Маленька дівчинка весело гралась в пісочку, а мама розважалась розмовами з сусідкою. Раптом дівчинка махнула ручкою і впала личком на хатинку, яку насипала з пісочку.

– Дивись, Яночка впала, – скрикнула сусідка і кинулась до дитини.

– Яна, Яна, – трясла мати дитину, яка на очах темніла. А губенята зробились нараз чорненькі.

– Швидку, швидку, – кричала в мобільний сусідка. – Три роки дівчинці, та швидше.

Мама тримала дитину і голосила. Сусідка тримала молоду маму, щоб та не впала разом з дитям, і теж плакала, кличучи на допомогу. Мешканці двоповерхового будинку висипали з квартири і кожен ніс з собою воду та ліки, які могли б стати у пригоді.

Швидка приїхала вчасно і група лікарів підбігла до матері з дитям. Мамі одразу зробили ін'єкцію, а дитину забрали в машину та підключили до апарату штучного дихання. За п'ять-сім хвилин на дитячому майданчику залишились схвильовані мешканці будинку, стурбовані такою незвичною ситуацією. Кожен взяв участь в обговоренні події і кожен переніс потрясіння. Маленька дитина – що могло статись і чому сталося? Така подія буде хвилювати доти, доки не дізнаються правди. Збуджені люди розходились по квартирам і заносили в кожну з них тривогу, яка не вляжеться щонайменше три дні, а переповідатись буде до півроку. Так влаштоване суспільне життя, специфіка колективного проживання.

Я зіткнувся з цим феноменом одразу, як поселився в новому будинку, куди люди з'їхались з різних міст, сіл, селищ, де вони до цього жили, а тепер отримали квартири в одному великому на перший погляд будинку. Було там сімдесят дві квартири, у кожній щонайменше двоє чоловік. Плюс друзі та рідні, які ходять перший рік натовпом, вітають, охають, заздять і, йдучи назад, проклинають.

Новий дім – без думок, переживань, страждань, трагедій. За один лише рік він обростає такою силою емоцій, яку вже неможливо вивітрити, висвятити, очистити до кінця його існування. Дім лише все вбирає і ніколи не звільняється. Він не може і не має змоги звільнитись, тому що стіни, підлога, стеля, скло, дерево, цегла просякнуті людською енергією – як хорошою, так і негативною. Кожен з нас знає, що діє енергетично на будь-який предмет, з яким стикається.

Вносячи у свою оселю думки, слово, дію, – отримуємо все це назад, як тільки в цьому є потреба. Та головне – ми ніколи не потребуємо поганого, а тільки хороше. Але хорошого внесли в свою оселю крихту, а забираємо – буханець. А де йому взятись? У нас є потреба взяти з дому позитив – коли приходимо з роботи стомлені, знервовані, хворі, злі. Отримуємо те, що у нас є в квартирі. І залишаємося незадоволеними, не одужали, не заспокоїлись. Добре, якщо лишилися хоча б бай-дужими, а не навпаки.

От вам і житейські нюанси. Чи то був вдома, чи то здавалося... Адже це та частина життя, від якої чекаємо тільки позитиву.

Ось тоді згадуємо, що є ще будівлі, від яких можна його взяти: церква, клуб, ресторан тощо. Це вже справа смаку.

Дитина повернулася додому через три тижні інтенсивного лікування. Мама щаслива, повідомила мешканців: з Яночкою все гаразд. Така позитивна новина про маленьку порушницю спокою не покрила гори хвилювань, яку люди внесли в свої домівки.

Тому що хороші новини суспільство не так масово святкує, сприймає і радіє.

От тобі й маляточко – внесла гори негативу і маленьку крихту позитиву.

Суспільство не хвилює, що тобі добре.

Люди відносяться до позитиву як до закономірності, а до негативу – як до чогось виняткового.

СЕРІЙНО

– Зайчатко моє, сонечко, рідненька...

Не міг оговтатись чоловік після трагедії на дорозі.

– Дівчинко, маленька, я не хотів, я не винен – виживи.

І вона вижила всупереч діагностиці та пророкуванням віщунів.

Його прохання Господь задовольнив. Вона відкрила оченята на здивування лікарів, які змирились з неминучим. Писнув голосочок, наче розірвалась бомба в реанімаційній. Здивовано озирнулась медсестра, яка забрала штатив, не змінивши флакон з ліками. Наче спіткнулась на порозі. Глянула на дівчинку, на лікаря і зрозуміла – не почулось. За дві хвилини рідина знову крапелька за крапелькою вливалася в тіло рятівною вологою, виводячи з тільця токсини, які заповнили травмовані нутрощі.

– Здалось? – схвильовано обізвалась досвідчена медсестра. Лікар лише похитав головою – ні.

Знову стомлені люди в білому, вісники порятунку і впевненості, без метушні, наполегливо включились у виконання своєї місії ангелів землі. І дівчинка на знак вдячності знову подала звук. Найголовніший страж землі дав силу своїм слугам для порятунку і впевненість у вірному рішенні. Вони порухом своїх сердець виконали Його волю.

Маленька Генрієта попала під колеса автівки, що рухалась на швидкості, але не порушуючи правила дорожнього руху. Проте освітлення було не досить, щоб помітити малявку, яка чомусь покинула мамину руку і побігла на дорогу.

Що в цю хвилину керує дітьми?

Що в цей час думала мати, легко відпускаючи маленьку ручку?

Ми ніколи не дізнаємось чому вчинили саме так, а не інакше.

Зводимо до знаменника: а куди дивився водій?

Винні троє – засуджений один. Біль переносить – один.

А чому не покараний третій?

Ні, ні, ми не говоримо про емоційну складову.

Адже ця сторона не за ґратами і не покинула звичний спосіб життя.

Тобто вона вийшла з найменшими стражданнями із ситуації, в якій найбільше винна.

Ось і дійшли до висновку – найголовніший винуватець залишився по-перше – на волі, по-друге – здоровий.

РОЗМІНОВАНО

Здається, війна минула. Народилось не одне нове покоління, яке про війну вже не хоче дивитись кіно і навіть слухає ветеранів швидше з шанобою, аніж з цікавістю. Де-не-де знаходять залишки бойової зброї та снарядів, а зранена земля залікувала свої кров'ю омیتі рани.

Весело і діловито шумлять дерева на місці боїв. Соковита трава годує поголів'я корів, які дають молоко новому поколінню і не важливо, що вони їли траву, здобрену кров'ю дідів та прадідів, яким вже сьогодні не ставлять пам'ятників і дарують квіти лише на День Перемоги.

Свято для ветеранів і відголосок для молодих, щоб виховати повагу до тих, хто ще пам'ятає страшні і тяжко пережиті роки війни, післявоєнний голод, холод, напруження сил для відбудови зруйнованого в державі та своїх домівках.

«Війна – будь ти проклята!» – вже не почувеш із вуст вдів, які виростили своїх дітей і з миром пішли у світ ще невідомий нам. Можливо, спочивати, а може – шукати тих, кого розлучила війна на своїх просторах.

Цього року Свято Перемоги вже відрізнялось від попередніх спокійнішим вшануванням і меншими дарунками тим, хто йшов величезною колоною засвідчити повагу побратимам до їх обелісків.

Хоронять переможців вже давно на кладовищах і губляться вони на них, бо вже не ставлять обелісків, щоб поштиво схилити голову саме перед тими, кому зобов'язані власним

життям. Серця за них вже не болять, душа спокійна і лише пам'ять бореться за вшанування тих, хто шеренга за шеренгою, рота за ротою стояли на рубежах, які відокремлювали їх сім'ї, державу від знущань чужинців.

Пам'ять – ось кому ми повинні завдячувати ще сьогодні за те, що лише словом шануємо тих, кому тяжко стояти на милицях перед високими трибунами. На яких стоїмо ми – ті, що зійшовши, завтра забудемо свій обов'язок перед тими, кому сьогодні треба допомогти з ліками, забезпечити матеріально, допомогти прожити ті літа, що відміряні їм самою Долею, без болю і страждання.

З тих пір, як взяли в руки тяжку зброю, і до сьогодні несуть вони на парадних мундирах важку ношу свою.

І не стільки пошани, як милосердя чекають вони від своїх нащадків, і вже не сила їм нести наші слова подяки.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Вкотре Максим звітував перед колективом про виконання плану. Його як завжди обривали, заперечували. Виявилось, що у швейному цеху з випуску жіночого взуття нестача шкіри, та ще й на досить велику суму. У колективному договорі є пункт про відповідальність і кожен член колективу з ним ознайомлений. Неважко зрозуміти, що це була крадіжка, але довести це, звичайно ж, неможливо. Усі докази «відлітали» від підозрюваних, як горох від стінки. Звільнити їх або покарати переводом на інше, менш оплачуване місце роботи теж можливості не було, бо захищав їх громадський суд, мотивуючи тим, що людей обвинувачували бездоказово. Крім того, вони ще й володіли частиною акцій підприємства.

Максим знав, що рано чи пізно його впіймають, але «липкі» руки і бажання мати прибуток не давали йому можливості зупинитись. Усе було дуже просто: крав розкроєну шкіру, підшви і шив удома такі ж моделі взуття, додаючи від себе

прикраси. Дружина продавала та брала замовлення на пошив. Коли ставили йому це як доказ крадіжки, упевнено відповідав, що люди купують туфлі в магазині, а йому приносять, щоб він їх прикрасив. Дійсно, жодна з клієнток не свідчила проти нього, а навпаки – всіляко підтримувала його слова. За місяць виносив по шість пар взуття – це була межа, яку не переступав. Підракувавши збитки, кричав на зборах: «Шукайте злодія! Я тут ні до чого!». У цьому він був упевнений, адже те, що він виносив, не дало б такої великої нестачі. У колективі зародилася ворожнеча. Підозрювали один одного і кожному хотілося й собі щось потягти. Біда породила біду і колектив захворів на самообкрадання. Виправдовували себе: відповідальні самі все розкрадуть, а я залишусь із носом.

Робота подобалася Максимові, бо він любив запах шкіри і добре на ній розумівся, а маючи ще й художній смак, сам створював чудові моделі. І він вирішив рятувати підприємство, не шкодуючи членів колективу, хоча багато з них були його друзями, з якими породичались і кумували. Почав із себе. Знаючи всі лази несунів, перекрив усі можливості й канали. Виступив ініціатором нововведень, тоді до нього прийшли ті, кого Максим допик до живого. Так він дізнався, хто не давав йому змоги вільно дурити всіх навкруг себе і запропонував двом із них звільнитись, інакше видасть.

– Та ти ж сам такий, ми будемо свідчити проти тебе.

– Ви, хлопці, спізнались, я чищу ряди колективу і сьогодні я зверху, мене не дістанете.

Це була правда: тепер ніхто не повірить у причетність Максима, а дехто вже навіть підходив і перепрошував за недовіру. Він не грався: дійсно перестав красти і боровся за підприємство, яке от-от могло збанкрутувати і бути розпроданим. За колектив не хвилювався ні на початку боротьби, ні тоді, коли працівники підприємства на зборах висунули його на посаду директора. Він чемно відмовився від високої честі й сам себе запропонував на посаду інженера – тобто людини, яка цілком належить лише підприємству й не несе відповідальності

за зовнішні зв'язки та збут. Хоча для цього Максимові не вистачало освіти, але в технологіях підприємства, на якому працював ще зі шкільної парти, розумівся добре, адже ще з діда це ремесло було в їх родоводі. За порушення норм виробництва та дисципліни карав гривнею і за шість місяців досяг результату. Вийшовши з колективу, добре знав, чим живе колектив, як і чого остерігається та боїться. Усі ці знання стали йому в нагоді.

Цього разу суд не зміг поновити на роботі все того ж несуну, бо Максим знав, як це треба довести. Один суворий приклад – і цього було досить, щоб люди зрозуміли: він прощати не буде і його не обдуриш. За два роки підприємство стало прибутковим і розраховувалось із боргами. У працівників підвищилася зарплатня, вони не ремствували на зборах, а вносили пропозиції, вирішували питання підприємства, а не особисті, наочно впевнившись, що їхній добробут поліпшується разом з підприємством. Крім того, кожен мав змогу по собівартості взути свою сім'ю у виробі підприємства. І це були перші преміальні, які вони отримали через рік після перебудови в колективі.

– А кажуть, що один у полі не воїн, – думав не раз Максим. – Воїн, якщо дисциплінує себе, змагаючись сам із собою, а через себе втягує в це змагання і навколишніх.

Відповідальність перед собою, за себе і через себе – легко досягти мети, коли ти перед собою її ставиш!

СІЛЬСЬКЕ ВІЧЕ

Швидко зібрались на віче, щоб обговорити питання, яке хвилювало громаду нашого села. А головне питання було щодо постанови, яку винесли на сесійне засідання депутати району. Справа в тому, що сівба в цьому році була затяжною через постійні дощі і ми не встигли вкластись у терміни, що були намічені планом та затверджені районним керівництвом. Усі

добре розуміли, що для хлібороба терміни встановлює природа, а ми з нею часом сваримося і підкоряємося. Та це не дуже хвилювало керівника, якого призначили на посаду лише півроку тому, та ще й людину, яка ніколи не була пов'язана із сільським господарством: її дитинство та юнацькі роки пройшли у великому місті, за фахом – текстильник, усе життя пройшло на фабриці, де все підпорядковувалося суворому режиму і ритму життя.

Та революція в державі – революція і в думках новоствореної коаліції. І пішли по рейках заводські плани до сільського господарства, і летять директиви, постанови, і треба їм підкоритись, і виконувати, інакше тебе не буде на посаді, яку роками напрацьовував і заслуговував. Державою керують артисти, гумористи, тож і полем почали керувати вчителі, письменники, токарі та пічники.

Мовчки приймають господарники постанови, мовчки їх виконують аграрники, або летять їх голови з високих посад.

Та не хочуть коритися селяни, бо поле – не полігон для випробувань і експериментів. Поле – то життя сьогодні, а не завтра, і того, хто не хоче вчитись, воно просто ігнорує і карає. Повагу і низький уклін приймає земля, а лише потім обдаровує дарунками своїми.

Хто ж біля станка чоло товче об землю? У них хребет для цього не гнеться. А на сцені артист вклоняється лише в пояс, а тепер вже піднімає руки догори, щоб подякувати, бо вклонитись не хочеться. Та глядач вибачає свого кумира і сам готовий йому вклонитись.

А земелька – ні, вона низько лежить, щоб змусити до себе низько вклонитись, і лише тоді вона почує твої бажання. І якщо ти догодиш їй – вона одарить тебе по-царськи, а ні – то підеш по ній жебраком.

І тільки селянин-сіяч знає, як треба вклонитися земельці і яку молитву їй прошепотіти, щоб вона відчула повагу твою.

Селянин повстав. Сьогодні читали постанову міських депутатів – притихли навіть собаки в селі. Прийшла біда під личи-

ною «добročинності», яка взялась керувати волелюбним селом. Земля ще мовчить, чекає, що ж скаже її господар-селянин. Невже побоїться відстояти свої знання і земельку чи, може, віддасть артистам, щоб влаштували клоунади, шоу на ній. Вона чекає... Господарі низько опустили голови, прослухавши постанову. Навіть вітер ушух, щоб почути рішення тих, для кого переносить цвіту, сіє травичку.

«Що відповімо на це?» – тихо промовив головуючий.

Крекчучи, тяжко піднявся з оксамитового крісла старий чоловік, голову якого вже вибілила зима. Така ж борода розлого стелилась на грудях – це сільський дяк, який вже не має сили вийти в поле, а просто човгає старенькими та стоптаними черевиками до церкви і молиться за людей, які в цей час низько вклоняються земельці, просять у Бога для них сили.

Він трохи постояв, видихаючи повітря, що застрягло в грудях від різкого підйому з крісла і, відкашлявшись, сказав: «Рятуйте, люди, землю, а земля врятує вас, не коріться тим, хто не знає, чого і коли хоче земелька. Бо те вугілля, що дає їм земля, треба добувати, а нашу земельку треба голубити, як жінку. У всі віки під час революцій і війн приходили до влади ті, хто хотів лише влади, вони були ворогами і землі, і підприємствам, на які випадково потрапляли. І лише час і Господь згодом утихомирювали таких, а потім сортували їх, хто на що придатний. Але в цей час треба боронити земельку, щоб не спустошили її. Бо це буде не розруха, а голод, що є найстрашнішим для нас», – він шумно втягнув повітря і сів.

Коли говорив дід, було чути, як муха летить великою залогою сільського клубу. Ще якусь мить стояла гнітюча тиша і враз всі заговорили.

Наче вихор влетів у зал, зашумів, застогнав і враз стих. Головуючий підняв руку і попросив по черзі дати свої пропозиції.

Віче затягнулося до опівночі. Люди давно розійшлися, а депутати села ще обговорювали людські пропозиції і писали протокол засідання.

СЛІПИЙ – ЗРЯЧИЙ

Місяць високо світив угорі, здавалось, небо відокремилось і злітає вище і вище. Я летів униз, спостерігаючи лише за небом. Зірки, як і місяць, віддалялись від мене і згасли саме тоді, коли відчув удар. Згасли вони для мене назавжди. Низько тепер, до землі, направлені мої очі і вуха. Щоб ступити і пройти хоч кілька кроків, я повинен почути, що під ногами і замість очей відчути всім тілом. З тих пір скалічене тіло тягну на своїх слабких ногах. Світло живе в мені лише у спогадах, а цей світ п'їтьми живе поряд зі мною та в мені. Не раз я падаю на нього і, піднімаючись, намагаюсь піднятися до зірок, що світили мені тої ночі.

Їхали ми з батьком увечері до лісу по якесь патиччя, що потрібне було у господі, та раптом коні понесли, хропучи та пускаючи піну з рота. Колесо раптово відломилось, поїхало собі вбік, а я довго падав, наче в повільному калейдоскопі і, вдарившись потилицею, навіки осліп. Доля сліпого тяжка і не кожному зрозуміла. Одне життя, коли ти вдався таким, або ще маленьким осліп і не пам'ятаєш цього прекрасного світу. І зовсім інше – коли ти насолоджувався цим білим світом і тепер ніч стала твоїм єдиним і незмінним супутником. Ніч прекрасна, коли ти стомлено лягаєш у ліжку і продовжуєш жити у своїх снах. А мені нічого не сниться тепер, лише спогади, які живуть у мені і квітнуть з року в рік. Вони дають мені можливість фантазувати та малювати для себе життя, яким би хотів жити. Моя подруга, яка не знає білого світу, із задоволенням вислуховує кожного разу мої фантазмагорії, хоч і не розуміє, про які фарби я розповідаю. Намагається пізнати мою душу через мою мрію. Я знаю: якби відкрився цей білий світ перед нею – вона не знатиме, як у ньому жити.

«Не покидайте світу без жалю, не марнуйте часу в ньому безплідно. Живіть так, щоб цього дня увібрати в себе побільше променистого та щасливого. І буде чим жити у всіх світах потойбіч» – хотів би я сказати людям.

Палке бажання моє реальне. Ми з коханою часто обговорюємо бажання мати дитину, та не хочу я дарувати йому світ ночі! Хоча б світ зірок, що бачу я щонаочі, й місяця, що живить мене силою прекрасного. Мир без гріха, повірте мені, ми грішні, що не помічаємо цього.

Я знаю і вірю, що дитина моя ще народиться, щоб вдихнути запах бузку і побачити його красу, почує спів соловейка і здивується маленькій пташці, яка має стільки сили – пробуджувати цей неозорий світ.

Мир світла благословенний, так само чудовий і світ п'їтьми – повірте. Я живу в ньому і маю свою насолоду. Тільки його треба знати, він складний, але в ньому ми щасливі й пізнаємо гіркоту та розчарування. Мир небес дає сонце і в п'їтьмі треба лише навчитись його розпізнати.

Ми так само любимо і кохаємось, зраджуємо і каємось. Сміх і злість притаманні нам, які живуть у мирі п'їтьми. Ми поряд з вами і несемо свої знання до вас, а ви прийміть їх і подаруйте свої.

Ми вас любимо і поважаємо.

З повагою – ті, хто живе поряд з вами.

ДОБРОБУТ

Дядько Гай народився та виріс у селі і славився тим, що був людиною доброю, але скупюю. Люди рідко виділяють рису скупості, адже вона притаманна кожному. У міру скупий, у міру веселий, у міру добрий і так далі. Але в міру – це основне, а все інше, що є надмірністю, впадає в око відразу і закріплюється за господарем надовго чи й назавжди. Ми знали, що дядько Гай був із бідної невеликої сім'ї. Були бідаками з дідапрадіда і з такими ж одружувались. Так повелося в родині, що всі до цього звикли і не намагались вилізти з болота. Усе в цьому світі є закономірним, і вони теж вважали це закономірністю.

От народився Гай – у сім'ї був один у батьків, адже вважали, що досить плодити біду, проте хотілося жити та чимось і кимось радіти, от і народили сина.

Син нічим не вирізнявся серед інших Гаїв, та від нього ніхто нічого й не очікував. Хто з чим зжився, звикся, для того воно стало своїм, рідним. Зять старого Гая з Терещуків – з родини постійного розвитку, що рухається вперед й розвивається разом з епохою, у якій живе. Так сталося, що Архип закохався до безтями в безталанну Ганну, й ніхто не зміг його відрадити – ні по-доброму, ні по-поганому. І коли батько заборонив повертатися додому, якщо він хоч раз зустрінеться з Ганною, Архип потайки зібрав свої речі та перейшов до Гаїв. Спочатку хлопець дивувався, намагався змінити уклад в домі тестя, та згодом і сам поринув у світ Гаїв, які по суті своїй були щасливими й вели життя ні бурхливе, ні ліниве, бо вважали, що так створений світ, і їм було добре у ньому.

Напружено працювати і встигати за неспокійними та швидкими – тяжко, і для цього потрібно багато часу.

А ті, хто повільно плине за роками своїми, поступово заспокоюються і віддаються плинові часу, в якому живуть. Для цього не треба ні трудитись, ні турбуватись. І Архип легко, без проблем і умов, став одним із Гаїв. А відтак, народивши одного Терещука – Гая, все-таки втілили в ньому дух Гаїв, незважаючи на змішання крові таких різних за характерами родин.

Дядько Гай, отримавши в спадщину злидений будинок із двома сотками городу, виявив у собі маленьку рису характеру Терещуків, бо, спілкуючись із родиною батька, відчув близькі погляди на життя й потягнувся за цим. Вінис для себе одне – він стане багатим. І добробут – мрія, що стала невід'ємною частиною його життя. Сподіваючись втілити свою мрію в життя, він намагався вчитись, проте під впливом столітньої психології Гаїв голова його була нездатна до напруженої розумової праці, тож освоїти науку не зміг, але руки були здібні до всього, чого торкались: став вправним шевцем і зажив слави того, хто кожную фігуру може вдягти так майстерно, хоч на подіум іди для

показу краси. І молодий ще хлопець почав просиджувати за машинкою день і ніч. Йому це подобалось. До нього почали приходити найкрасивіші дівчата й жінки, і хлопець усвідомив, що знайшов те, чого хотів, – повагу і гроші, що потекли струмочком у їхній дім. А гроші мають властивість притягувати гроші й закохувати в себе того, хто здатен їх заробляти. Так Гай став вирізнятись з-поміж рідні матері, а Гаї між собою шептались: «Цей пішов не в наш рід». А він створював свій світ, у якому не було роду. Архип залишився парубком, адже він «оженився на копійці». «Копієчка до копієчки», – любив повторювати він при розмові.

Хочу запитати: «Що ж таке ДОБРОБУТ у розумінні Гая і до чого привів його цей ДОБРОБУТ?». Я не філософ, а людина, що намагається жити добре (тобто заможнo) і щасливо.

Чи щасливим був Гай? Безперечно. Добробут створив йому щастя. Та чомусь не хочеться мені такого щастя. Гай порівнював свій добробут із родиною старших Гаїв і тому був щасливий. А я, не маючи такого порівняння, не бачу від цього щастя для себе. Хто може допомогти мені зрозуміти Гая? Бо, зрозумівши його, я зрозумію себе, – чого ж хочу саме я.

ЗАДАЧА

«Між небом і землею існує домовленість: я тебе поливаю, а ти родиш, я тебе обігриваю, а ти людей годуєш. Чого це небо турбується про грішних людей?» – думала земля. Та коли люди почали обробляти земельку й зрошувати її потом, вона зрозуміла, що цей піт дорогоцінний. Де краплинка впаде росою, там і хліб колоском. Де орач зернятко кине, там все нечисте гине. І зрозуміла земелька: небо послало людину, щоб зросила вона її потом», – так думав філософ, записуючи відомий трактат про ставлення землі до неба.

«Земля – це продукт розпаду всього живого на планеті», – роздумував учений, споглядаючи землю з вікна свого кабінету.

Лише хлібороб не думав, а любив земельку, розминаючи її в руках та зрошуючи своєю рососою. І колоситься земелька золотом пшенички, а з печі золотяться запашні палянички. Хто ж із них правий і хто заробив окраєць цього короваю?

Філософ заробив?

Учений заробив?

Хлібороб заробив?

Якщо правильно дасте відповідь на всі запитання – заколоситься у вашій голівці. А ні, то, як кажуть у народі: «На ні й осуду немає».

Не думайте, це не легка задача, зовсім ні. Вона проста та водночас нелегка. Так задавав учитель задачу учням додому й чекав відповіді.

Наступного дня у школі лише єдиний клас після дзвінка не вийшов на прогулянку, діти сперечались до хрипоті, відстоюючи кожен свою відповідь. Учитель лише сидів і то ствердно, то заперечно похитував головою. Стомившись, діти сіли і замовкли. Учитель поволі встав і відклав указку, яку тримав у руці.

«Що я маю вам сказати, чого ви чекаєте? Вірної відповіді? А даремно, жоден із вас не відповів правильно, йдіть і подумайте ще».

Так уроки української літератури проходили упродовж місяця й учні перестали розв'язувати незрозумілу задачу. Учитель не приймав сто один варіант буцімто вірного рішення.

Лише троє учнів уперто вирішували, кому першому з'їсти почесний окраєць паляниці.

Рішення прийняли одногосно і піднесли вчителю чистий аркуш паперу.

– Що це? – здивовано запитав учитель.

– Відповідь, – усі троє стояли перед учителем і впевнено дивилися йому в очі.

– Я нічого не бачу, – сказав учитель.

– Неправда, там є відповідь!

– Та тут же чистий аркуш!

– Читайте уважніше, – наполягали на своєму учні.

Учитель учетверо згорнув аркуш і подав першому учневі, перший передав другому, і лише третій розгорнув його.

Що відповіли діти вчителю?

Відповідь:

Діти йшли до школи полем. Там орав землю хлібороб, без філософа і вченого. Земелька любить руки.

Чому вчитель згорнув аркуш?

Він зрозумів, що треба подати задачу згорнутою, тобто вона повинна відповідати дії. От і дав, щоб побачити, хто ж зробить цю дію, той і відріже скибку, яку виростив сам.

НАРОДЖЕНИЙ УКРАЇНЦЕМ

Прийшов брат, сват, кум, радісно вітались і ляскали один одного по плечах. Світилися очі від зустрічі, раділи, що проведуть час разом.

Жінки теж посміхались, розглядаючи одна одну, коментуючи та прицмокуючи, розхвалюючи одяг, зачіску, але не кажучи, що хтось погарнішав, погладшав, схуд. Серед них такі характеристики були табу, бо таких різних людей серед великої компанії не знайдеш. А вони втрюх – наче підібрані одна до одної зі стовідсотковою різницею по зросту, комплекції, рисах обличчя, навіть кольору волосся. І це не з перукарні та від косметолога такі вийшли, а з утроби матері.

А чоловіки – навпаки, наче близнята, – гарненькі, повненькі, середнього зросту, всі курять, п'ють, різних професій, хороші фахівці, лише характером дуже різняться. Юлій – вибуховий як вулкан, Анатолій – спокійний, Андрій – суворий. В кожній сім'ї є діти, по двоє, а в Андрія двоє синочків-двійнят і донечка – подоба тата. Йому найбільше заздрили чоловіки, але не жінки, жалюючи Руслану, в якої троє дітей, – як горошинки, – народилися з різницею в два роки.

Компанія дружить років п'ять, задоволені один одним, мають різний бізнес, але при потребі завжди допомагають один одному – збутом, перевозкою, а інколи й матеріально. В бізнесі

коштів нема, – вони в товарі, хіба що вони самі є товаром для фахівця. Та при потребі втрьох можуть витягнути одного. Їх дружбі нічого не заважає, всі троє працюють, не намагаючись схитрувати або вирішити свої проблеми за рахунок іншого. Незалежні і самостійні, об'єднавши бізнес, розійшлися б в дружбі. А так вони берегли такі дорогоцінні зустрічі, які давали можливість відволікатись від цілодобової рутинної роботи, і на такому святковому відпочинку намагались не згадувати про неї. Рідко вдавалося повністю розслабитись, але їх таки тягнуло на ці гостини.

Сьогодні зійшлися на дні народження маленької Лілеї. Стомлені обличчя чоловіків розквітли після першого чаркування та смачної їжі і під музику хресний батько вже витанцьовував гопака. Жінки плескали в долоні, допомагаючи танцюристу, а чоловіки підсвистували та вигукували зухвали частушки. Люди спокійно веселились і феєрверки – цвях програми – розлітались на всі боки. Потомившись, завели пісню. І як би вони не шанували зарубіжні новинки в одязі, культурі, а при запальній радісній годині своєї широкої душі співають не реп, а свою рідну українську пісню і танцюють не негритянський танок, а свій рідний гопак.

От що значить – увібрати в утробі матері музику, шепіт вітру, який несе відголоски співу рідного краю і коли на всю широчінь землі своєї розкриває руки батько, немов крила птиці, і летить в пориві душі своєї. Дитина буде співати ті ж пісні і відтворювати свій край в рухах. Тож всі захоплено продовжували плескати в долоні, а чоловіки встали на коліно і вже підбадьорювали трирічну Лілею, яка покинула дитячу кімнату, де їм приготували розважальну програму, і стала навпроти батька, намагаючись повторити його рухи.

Ніколи ні при яких катаклізмах не переведеться рід УКРАЇНЦЯ, а не малороса. І в горі, і в радісні миті, вдома і далеко на чужині, УКРАЇНЕЦЬ і УКРАЇНКА будуть співати своїх пісень і рухатись як лебідка в танку, взявшись під боки.

Ми щасливі тим, що живемо в райському саду, де все радує око і веселить Душу.

ЗЛО – ДОБРО

Спосіб запозичення чужого досвіду простий – піти в учні, вивчити за книжками та трактатами, якщо такі є, і, зрештою – украсти. Усі засоби добрі, якщо воно на добро собі та людству, але якщо це тобі на знищення, то караючий закон повинен діяти на повну силу, але... І це «але» у нас – велике зло. То що ж таке ЗЛО в підсумку своєму? ЗЛО – немилосердя. Правда, що основа ЗЛА лежить у цьому, та... І знову запитання: то як же ЗЛО відокремити від немилосердя, коли воно приносить людям радість, добробут тощо? Хай би воно було просто ЗЛОМ, яким воно є, але не дійовим по відношенню до людини. І чи є таке абстрактне ЗЛО?

Добро є добром, і воно не ділиться ні на пункти, ні на підпункти, і на інших діє приємно й радісно. Тож мені хочеться зупинитись більше на ЗЛІ, бо воно має багато відтінків і з ним можна проводити багато експериментів, за якими буде стояти лиш один знак – знак запитання.

Розповім історію, за якою ЗЛО класифікується на ті самі відтінки.

Ходив я до школи, десь у клас п'ятий чи шостий, точно не пам'ятаю. Ішов уранці затемна і приходив опівдні. Це було виснажливо для мене – маленького хлопчика, тож я, не маючи достатньо сил, сідав десь серед дороги відпочити і засинав. Так було досить часто, тож батьки суворо заборонили мені сідати посеред дороги. І тому я почав ховатись за деревом чи десь у кущиках й одного разу заснув, а оскільки був хворим (цього батьки ще не помітили), то спав аж до наступного ранку, поки мене не знайшов наш собака, якого ніколи не спускали з ланцюга. Та цього разу він так рвався, що в нього аж кров виступила на шиї, і батько, пошкодувавши, відпустив. Пошук тривав уже п'ятнадцять годин, і лише несамовите виття собаки привернуло увагу людей, які проходили повз мою схованку. Знайти мене дійсно було складно, бо поміж невеликими куцями ліщини була виїмка, де я лежав, скрутившись клубочком.

Як і де мене лікували, не знаю, але після хвороби я став боятись дерев, кущів, садів, лісу. Тепер мій шлях до школи й назад проходив лише дорогою, та ще й посередині. Так от на прикладі цього випадку я б і хотів показати ЗЛО з його відтінками.

На перший погляд, де тут ЗЛО? Від кого і стосовно кого?

Батьки і діти – зрозуміло. Природа і людина – ні. Людина й тварина – ні. Та ви помиляєтесь, якщо я дам згоду на це. Саме батьки й діти тут – ЗЛО, а два інші – плутанина: ДОБРО або ЗЛО з відтінками.

ЧОМУ? Споконвічне питання – ЧОМУ? ЧОМУ?

Так от, батьки загнали мене в ту яму-сховок, і я мало не загинув. Це що? ЗЛО? Вірно, ЗЛО заради ДОБРА! От вам і відтінок. За що судили б моїх батьків? За ЗЛО, яке спричинило смерть, чи ДОБРО заради ЗЛА? От вам і один з відтінків ЗЛА або ж ДОБРА, як ви думаєте? Батько відпустив собаку з жалю, заради ДОБРА, і пес урятував мене, покривши батьківське ЗЛО.

Це що? ДОБРО заради ЗЛА?

Бачите, я філософствую заради істини, заради життя.

Так що ж таке ЗЛО? Людина не дає собі повної відповіді.

Неприємне – ЗЛО і, навпаки, приємне – ДОБРО.

Тоді батьки робили ЗЛО. Заради чого?

Тож що таке ЗЛО? Питання хоч і риторичне, та цікаве для роздумів.

СЛОВО – БЛУД

Лихо, здавалось, покинуло селище і запанувала тиша. Ніхто не намагався її змінити, все наче змертвіло – люди, рослини, тварини. Жодна муха не ворухнулась і не тріпонула крильцем.

Жах скував все живе на цьому клаптику землі. Земля поволі перестала тремтіти, а очманілі люди не вірили цьому. На рівнині серед квітучих полів, густих лісів, тихого плину річок, тряслась земля і трусила все живе, наче жито в решеті.

Товклись лобами вівці з кіньми, які попадали на коліна, люди зі звірями, які, тікаючи, ховались в будівлях з широко розкритими очима, один в одного шукали захисту та порятунку. Люди хапали голови звірів і тулили до своїх грудей, а ті закривали очі, вірячи, що знайшли того, хто захищає.

Мир – Любов – Повага взаємна – Довіра настали в цей час між такими сильними ланками Життя.

Мати – Земля покарала всіх за неповагу до себе. І враз стало все на свої місця, як воно і повинно бути.

Про що це свідчить?

Сила (жах) наводить порядок, який з початком Світу був зароджений.

То де ж той час і перелом Життя настав, коли ми зненавиділи і пожираємо один одного, нищимо, викорінюючи чуже Життя? Коли, де, чому?

І як Слово – блуд находимо відповідь – Голод – який заставляє матір однією дитиною годувати інших. То що вже пояснювати, коли ми дозволили собі це самовинищення? Страшно подумати, що високий інтелект людської осипи здатен на знищення подібних собі. І нічого дивного не відчуваємо, коли вбиваємо прогнівившого нас.

Закон – ось ще Слово – блуд, якому поклоняємося більше, ніж самому собі. І що він проповідує? Що можна приймати подібного собі і навіть знищити.

От вам знову величне – Слово.

То чи потрібна мова взагалі?

Знову запитання до Вас, мій поважний читач.

От вам і Слово – Блуд.

Так чого я добиваюсь в своїх книжках?

Розуміння – чому? Чому? Чому? Чому?

Ми так складно живемо між собою на цьому Світі, тож чому нас періодично знищує Природа і народжує інших подібних нам? Видозмінившись, вони повторюють життя минулих поколінь.

СЛОВО – ПАРАЗИТ

Сьогодні йде дощ, от і пишу, викладаючи свої думки.

Думки як хмари – то густі, то темні, то світлі, то звабліві. Йде весна, а в мене осінь. Осіння пора добробуту та наснаги.

Літечко як водичка з відра пролилося пекучим сонечком та піддало термообробці наші тіла і відпустило на полив осені, яка принесе нам задоволення, здоров'я та гарне самопочуття.

Гарно – добротно – щасливо.

Щастя... А що таке щастя? Слово як слово, а відчуття приємні. Як в пісні співається: словом можнавилікувати, а можнаубити.

Тож буду говорити про щастя, щоб було тепло на душі, а на обличчі з'явилась приємна усмішка.

Посмішка – чудово, це як прекрасна квітка на обличчі і приємне відчуття в тілі. Ох же ці відчуття... Та почуття для чого?

Для чого? Оце питання прямо таки в саме яблучко – мовить людський поголос. Гарно виражене Слово – це вже досягнення людства.

Дивно, та коли я себе уявляю наодинці – все одно приємно, я посміхаюся, вважаю себе щасливою, тобто відчуття однаково приємні.

Тож Слово важливе тим, що під ним розуміти – щастя, з якого почали, чи повну протилежність. Тому основа Слова має силу здійснити найкращу і найгіршу його мить.

Вибрали основу свого життя і будемо від цього відштовхуватись.

Але є Слово порожнє, за яким нема нічого, Слово – паразит.

Чи потрібне воно нам? Довго роздумую на цим здавалось би легким завданням. Але... Наше непоборне Але! Я не знайшла на нього відповіді і чекаю цього від вас.

Та не кажіть, що це основний засіб словосполучення, з'єднання слів у зв'язні речення, бо без цього дійсно можна обійтись. Саме воно і займає дуже багато місця в нашому

спілкування. За зливою мовлення стоїть лише декілька слів основи, а все інше – пусті слова, які непотрібні в розмові.

Ми намагаємось дати їм визначення: Слово – пояснення, Слово – пом'якшення (або навпаки – посилення змісту), Слово – заспокоєння і т. д.

Та вони, по-перше, втомлюють не одного доповідача.

По-друге – займають велику частину часу.

По-третє – як правило не досягають успіху.

Як бачимо, Слово-паразит має в нашому житті велику вагу, не віддаючи нам нічого цінного.

Лише тепер я розумію, чому мовчуни (категорія людей, які говорять мало) живуть довше говорунів.

СЛОВО – ДУХ

02.06.2006 р.

Любити – значить вибачати, вибачати – значить терпіти. Усе життя – це компроміс із самим собою. Це страждання невиказаних думок. Це страждання невикazanого слова. Хто має право думати і не попереджувати думок, вони живі й діють так само, як сказане і зроблене. Ми не бачимо і не чуємо – ось основа нашого спасіння в нашому гріхові.

Колись хтось із великих мислителів сказав: «Слово і діло мають не одну і ту саму сутність». Він помилявся і не розумівся на слові духу. Слово духу важливіше за слово, що вилетіло з наших вуст. Чому? Та тому, що сказане слово не має думки – воно бездумне і нешкідливе в гніві, воно небезпечне в задумі своєму, направленому на когось особисто.

Не страшно злитись, безпечно виказати чи викричати раптово збуджене слово – воно небезпечне, якщо підготовлене і кинуте злістю, що кипить годинами, а часом і днями. Ми у світі своїм дотримуємось людських правил порядності, в тому числі в мовчанні своїм – це панацея – не збуджувати конфліктів і не залучатись до них навіть подумки. Але це не значить, що

людина, з якою ми відкрито не конфліктуємо, не відчуває нашої думки чи не страждає через неї. Виливши агресію один одному, можемо виплеснути свою злість і звільнитись від неї, а інакше вона нас їсть і спалює нашу особистість і нашу сутність.

Можете заперечити мені, доводячи, що впродовж життя ми вже з'їли б себе самого давно. Це так. Це правда. Але ми живемо у світі, який забирає і дає одночасно. Дякуючи цій системі життя, ми і живемо роками, не задумуючись, коли губимо своє життя і коли відновлюємо. Якби в цьому була рівновага, ми б жили незліченні роки. Але ми, не думаючи про ці процеси, більше губимо бездумно, ніж поновлюємо.

У думках ми проживаємо ще одне життя і треба було б виміряти, яке життя ми прожили довше і насиченіше. Шкода, що таких приладів сьогодні ще нема, але вони обов'язково будуть завдяки розвитку духовної культури.

Культура духу – культура повноцінного й довготривалого життя в мирі з собою і людьми.

Життя тяжке – скажете. Життя прекрасне – відповім. Ми сприймаємо його таким, яким хочемо, а не таким, яке воно є. Щоб посилити його, ми створили закони, які не є доскональними, і змінюємо їх час від часу. І чим частіше змінюємо закони, тим частіше не встигаємо з ними ознайомитись, до них пристосуватись, і знову міняємо. Щоб закон діяв, його треба створити впродовж одного покоління, але щоб ним користувалося не менше сотні поколінь, які з молоком матері будуть пізнавати і жити під його впливом, не задумуючись, вірний він чи ні. Тільки тоді ми від самих себе можемо чекати звершень на благо сьогодні, у якому живемо і будемо для поколінь своїх. Сьогодні, у 2006 році, не одержимо нічого, бо живемо за рахунок поколінь 1917 року. Чи були вони праві, чи ні – на це дасть відповідь 3000 рік і наші нащадки.

Цікава статистика, яку я зробила, працюючи з історичними даними: ми ніколи не повторюємо звершень, яких досягли попередні покоління. А тому ми забуваємо зроблене і знову впроваджуємо його як нове, хоча основа зробленого колись є

основою сьогодення, але ми не вдосконалюємо його, а створюємо труднощі, які збільшують кількість проблем. Таке враження, що ми вдосконалюємося саме за рахунок складнощів, а не спрощення життя. Створюємо важку індустрію, важкі будинки, важкий одяг, важку їжу і тоді долаємо ці перепони, намагаючись їх полегшити новими розробками, але знову створюємо те ж саме. Не шукаючи нового насіння, яке буде давати хороші врожаї на полі, яке на сьогодні має змінену структуру, ми створюємо штучні міндобрива, які погіршують структуру нашого тіла, а потім шукаємо ліки від цього. Повне протиріччя однієї дії іншій. І це протягом життя людини. Можемо сказати, що так створив Господь людину, зіткану із протиріч, але це неправда. Створене на землі не є штучним, воно життєдайне, придатне до життя і не має потреби до втручання.

Людина – розумна істота, створена на землі, а живе нерозумним життям. Можете мене обвинувачувати, що я вас закликаю до первісного життя, та це не так, інакше Господь створив би нас без розуму, який здатен розвиватись. Та ми наче зупинились і ходимо по колу.

Багато чим ми можемо пишатися. Це насамперед наполегливість, з якою не хочемо вперто помічати очевидне і йдемо вперед так, як нам хочеться. Їмо одну й ту ж їжу. Одягаємося в один і той самий одяг, хоча змінюємо моду, і т. ін. Але все це виглядає так: міняємо, йдемо вперед, робимо вигляд, що це так. І в той же час нас долають хвороби, які виникають на тлі повного благополуччя, все нові й нові, і ми шукаємо їхній корінь у минулому, роблячи вигляд, що це не ми створили їх, а нам наслав Господь, який дійсно засмучений цими проблемами. Розрухи, які періодично потрясають таку прекрасну планету, яких у Всесвіті, може, більше нема – шукаємо причину в конфлікті з Господом, який насправді непричетний. Ховаючись один від одного, ми псуємо землю, на якій живемо, не задумуючись про тих, хто буде жити після нас, хоча в кожному слові голосить наша думка про це, і ми робимо вигляд, що обдурили один одного, а найголовніше – робимо вигляд, що це так і ми

тут ні до чого. Нам не страшно, що ми народжуємо дітей-калік, і кожен із нас думає, що це не його дитя. А про те, що вони будуть основою в майбутньому, ми не задумуємось і не чуємо тих, хто про це починає говорити, але й ті, хто говорить, не йдуть далі цього.

Усе на цій Святій і Прекрасній Землі належить нам і залежить від нас. Люди, схаменімося, звернімо увагу на те, щоб створити, насамперед, здоров'я собі й продовжити вік життя на землі.

Не вбиваймо і не руйнуймо створене Богом і дароване Нам не за муки і страждання, а задарма.

Хто ж я такий, щоб так багато наробити чи набудувати для себе сьогоднішніх проблем чи, вірніше, гріхів?

Ти – людина, яка не відає, що творить. А коли дізнався, то приховав там, де воно, як голка, мусить вилізти. Бо нема на землі тайника, який не видасть, хай через віки, себе. Він не хоче бути похованим навечно і саме тому ми знаходимо їх навіть тоді, коли вони вже віджили свій час і ні до чого непридатні. Ними любуємося, захоплюємося і, головне, бережемо. Для чого? Використати їх для життя неможливо. Навіщо захарашувати світ.

Воно живе і ми не можемо його вбити. Адже ховали для потреби, а не хоронили навечно. Ховали, ось чому воно залишилось живим, переживши у віках свого творця.

І підіб'ємо підсумок мого сьогодніня.

Подумаю і винесу на суд каяття все, що наховав по закутках свого життя, і вивільнюся від проблем, які створив сам собі.

Вихід є і я ним скористаюсь.

ВІЙНИ

Йшов 1921 рік. Рік почуття гумору, що межував з суїцидом. Все навкруги розбито, зруйновано і пограбовано. Рік людського безумства, що не знає ні меж, ні кордонів. Одні грабують і убивають – інші захищаються і також убивають. Умирають за віру, царя і Батьківщину. Знищують її і проклинають – а проклинаючи, втікають. Хто винен в ненависті своїй і хто безневинний – в одному котлі громадянської війни. Війна безумств і страждань у вогні і серед тих, хто безумству хоробрих співає пісню. Мир похитнувся і гойдався, як дитяча гойдалка від вітру. Сподівання голодуючих спопелляли ситих.

Так думалось тим, кому хотілось писати, щоб передати свої думки нащадкам.

Та нащадки іншої думки про це і вщент розбивають завоювання предків та називають тепер їх безумцями. Та нічого дивного не стається і сьогодні 2013 рік. Знову безумству хоробрих співаємо пісню, не міняючи ні слів, ні змісту. І знову гнобимо ситих, видаючи перед світом свій гнів за голод, холод і гноблення.

І знову дивується світ нашому неспокійному життю і закриває ворота до свого дому. Кому треба прохачі з протягнутими руками? Потрібні ті, хто дає або заробляє у крайньому випадку. Із століття в століття переносимо одне і те саме: розруху, страждання, сльозами й потом зрошуємо чужі поля та дороги.

Мир дому вашому – вклоняємося кожному, хто йде перед нами в стоптаних сандаліях та неохайних підштаниках (не тому, що в них немає інших, а тому, що їм наплювати, у що вони вдягнені) – головне, що ми (чистенько вбрані, вмиті і причесані) вклоняємося в ноги і цілуємо слід замизканих кросівок. Людина повинна цінувати свою велич, а ми, не маючи цього, гнемось як зламані берізки, що похитує вітер.

Мир дому твоєму, моя квітуча Україно. В серпанку весняного дня ти молода і гарна, неси в собі силу могутнього довголіття і не вчи своїх дітей рабської покори ні перед ким.

Не тільки між собою сперечаєтеся – сперечайтеся зі світом, що ви гідні величного статусу кожного і кожної, і велич ваша є гідною величі людини такої ж, як і ви.

Хліб і сіль людям землі славетної, що не в змозі прогодувати себе – годують мир нужденних.

Будь мужньою, цнотливою і сміливою там, де від тебе вимагають твоїх незрівнянних чар.

Серце крається за тим, що винесли наші діди й прадіди і залишили нам на згадку.

Мир дому твоєму, людино, що хизується своїм багатством, дарованим самою природою.

Людина людині – ворог під час війни і ним залишається назавжди. В 1921 році воювали з тими ж, що і в 1945, і будемо воювати у 2013. Хоробрості нам не займати, та у війні гинуть саме вони – хоробрі й кмітливі, чарівні та вродливі.

Думай, людино, споглядаючи себе і сусіда, друга і недруга, здорового і хворого. Все, що дано, забирається – все, що зроблено, руйнується.

Мир дому твоєму, людино! З Миру прийшли – в Мир ідіть, та не через жерло ненаситної війни – війни Миру, а не Світів.

ПОЇЗДКА В РОСІЮ

22.10.2007 р.

Починаючи своє оповідання, хочу розповісти про неї – дорогу, що стелиться через дві держави – Україну і Росію.

Значення має все: мова – валюта – ставлення, своїх і вже чужих. Перше відчуття – не знаєш як вести себе, щоб не образити. Як кажуть: «у вовчій зграї по вовчому вити». Образно сказано, але, сідаючи у поїзд, мене хвилювало, чи буде за що купити склянку чаю, якщо немає російського рубля. Я вже була в такому стані, коли приїхала до колишньої братської Білорусії – через відсутність їх «зайчиків» мало не померла від спраги. Відчуття, я вам скажу, неприємне – ще свої і вже водночас не просто чужі (як шведи, американці, французи), а вороги.

Хто кому ворог?

Не розумію: я особисто як любила та поважала цей народ, так і поважаю. Політики й політика зробили нас тими, хто ми є, підпадаючи під їх вплив, як ті барани, йдемо, коли поганяють, кричимо не те, що хочемо, а те, що треба їм.

Пастухи хворобливі, нервові, злі й безсилі по суті своїй. А чому ми такі? Велике і потужне стадо, як захоче, затопче пастуха і не одного. Натомість ми, угнувши голову, йдемо. Куди? Чого? І навіщо? У мене відповіді нема, на жаль.

Обурююсь сама собі, паперу, і цим живу – я стадо.

ВОГОНЬ І ВОДА

Вітер завивав уночі.

Пожежа бушувала посеред двору. А я в одній піжамі намагався її загасити.

Була глуха ніч, і люди, втомившись за день, солодко спали. Я вже бачив, що не впораюсь, і в безсиллі закричав: «Люди, рятуйте, людоньки, рятуйтеся!». Вітер роздмухував полум'я. Уже горіла собача будка, що стояла біля хліва, у якому ревла худоба, відчуваючи біду. Не чули люди завивання вітру, не чули, як тріщить вогонь у моєму дворі, та почули мій розпачливий крик, а чи скоріше відчули. Вискакували, як і я, напіводягнені, бігли на допомогу. Хтось уже відривав дошки від хліва, роблячи прохід для тварин і виганяючи їх із двору подальше від вогню. Люди, як мурашки, бігли й бігли по дорозі, будили тих, хто ще спав, і швидко включались у боротьбу з вогнем, який неначе бавився з людьми: то затухав, то знову звивався і красенем полихав над їхніми головами.

– Людоньки, обливайте водою сусідські двори, бо вже вогонь лиже їхні покрівлі!

Дахи в сусідів дійсно почали тріщати. Черепиця, як жива, гнулась від жару і вибухала, обсипаючи людей уламками. Люди розділились, а вітер із вогнем згуртувались і тепер ревли над

головами людей, які метушилися. Стихія володарювала над ними так, як написано законом Природи. Її охопила жага поживи, і вітер, керуючи вогнем, пожирав усе, упиваючись ненаситністю своєї величі. І таки добре поживився б, якби не перетнула йому дорогу вода. Невеличка річечка протікала посеред села і спокійно чекала розбурханого велетня, що гудів, нахабно підбирався до неї і знищував на своєму шляху будівлі, дерева, траву. Весело витанцьовував над тими, хто ще вдень гордо ніс свої голівки над землею. І вже був упевнений, що він і є господар та володар цього села з його населенням. Та й люди розгубились від натиску таких двох велетнів, як Вітер і Вогонь.

Ступивши на берег, вогонь зупинився в нерішучості, та вітер, носячись над ним, підганяв і кидав на маленьку стрічечку води. Вітер у злobie рокотів над нею, проте вогонь лише шипів білою парою і затухав. Вітер повертався до домівок, що палахкотіли, і знову приносив вогонь до річечки. Вона аж закипала від цієї боротьби і ніби промовляла: «Ще ніколи він не мав наді мною перемоги й не матиме. Хтось повинен допомогти боротись людям. І це буду я».

Вітер ще шумів і басував, піднімаючи вогонь і випускаючи свою лютю, та людей, які, наче спраглий, припадали до неї – підтримувала вода. Набираючись від неї сили і вологи, уже стомлені заливали останні спалахи того, хто їх обігрівав і безжально нищив.

СПІВЖИТТЯ

Обом нам потрібен був рік, щоб зрозуміти, чи кохаємо ми один одного чи, може, прижились, змирились або перечікуємо період, коли звичку до влаштованого життя змінить кохання.

Я його поважала, відповідала на обійми, на посмішку. Відповідала всім вимогам хорошої та вірної дружини. Від нього відчувала те саме.

Але... Велике Але нашого життя.

Гарячі поцілунки відчувала під час інтиму і майже холодні й товариські – при виході з дому та після повернення з роботи.

Він бездоганно виконував частину обов'язків свого подружнього життя. Від цього було затишно і спокійно за завтрашній день, але не більше. Жодна жінка не бажає зла людині, яка допомагає їй жити небідно та в спокої. Але... Знову це велике і безкомпромісне Але... Кожен із нас прагнув любові, яка терзає, коли ми нарізно, і підганяє в обійми один до одного.

Кохання, кохання, кохання – це основа сімейного життя, це основа стабільності та майбутнього в шлюбі.

«Дві-три складові в сімейному житті», – чуєш інколи з екрана та сторінок журналів висновки експертів-психологів і фахівців життєвих досліджень.

Усе це безглуздя! Є одна основа, що не ділиться ні на які складові. Це ЛЮБОВ.

Тільки ЛЮБОВ дає основу, незважаючи на те, є діти чи ні, є освіта, житло, багатство і т. ін.

Вона мириться, бореться, прощає, умирає разом із тим, хто любить. Оце і все, що я хотіла б сказати сьогодні з огляду на прожите життя.

І не заперечуйте: не може людина зраджувати, коли любить, кохає. Не може.

Навести прикладів можна багато і за, і проти, але це вже буде філософія, а не істина, через яку людина творить. А творять закохані, кохані й нещасні.

МИР, Любов, Істина – це три складові, а не будь-що інше, бо те інше і є похідним від кохання.

От і все, почалася моя епоха спокійного статку.

ДИТИНА – ЗЕРНИНА

– Піди, Матвійку, та віднеси своїй бабусі молочка, ще тепленького з-під корови.

Матвійко, не поспішаючи, піднявся зі стільчика, на якому возвеличувався, немов король перед своїми підданими, і, намагаючись наслідувати манеру дідуся статечно виголошувати та переконливо з притиском говорити – пропищав тоненьким голоском: «Кому хочеться того молока, то хай потрудиться його взяти».

Мама сплеснула в долоні, а потім ляснула по маленькій дупці і дала до рук кошик з глечиком молока.

Дитина, надувши щічки, сопучи собі під ніс, повільно рушила до дверей.

– Чи то розумно, – почувлось від дверей, – мале дитя бити?

Мама посміхнулась, але не повернула голови і не відповіла.

Жоден з моїх героїв не аналізував для себе цю розмову, а тому, – один спокійно, другий роздратовано, – показали свою суть у ставленні один до одного.

Мама в цей час була таким собі інквізитором, насильником – тобто пануючим класом.

І дитина підвладна чужій силі і бажанню.

Та час йде і місця міняються в кожного з героїв.

То чому ми дивуємося тому, кого ми виростили та виховали? І чому дитина, в яку вкладено стільки сил, дарує тобі не те, що ти думав, а те, що діяв?

З покоління в покоління людина робить одну і ту ж помилку, виправдуючи себе, що її виховували так само і вона виросла хорошою людиною.

Можна було б розповідати багато і полоти траву навкруг зерна, та воно вже не буде тим сортом, яким його сіяли. Тож висіявши зерно, треба його культивувати з перших днів, а не тоді, коли виросте бур'ян.

СПИСОК БАЖАЮЧИХ ЖИТИ

Тюрма похмурою будівлею стояла біля підніжжя невеликого пагорба, неподалік від центральної траси, що з'єднувала села, міста та містечка. З одного боку вдалині виднілося село Лосятин, з другого боку – напівстепова смуга хліборобського поля. До цієї похмурої споруди кілометрів два, треба звертати з траси, тож туди і заїжджали лише ті, хто працював там або привозив нових засуджених.

Аркадій попав випадково, але кого не запитай, там всі страждають безневинно. І лише тому, що люди створили закони підкорення один одного і маючи таку змогу, виконують кожен своє бажання, або волю, невеличкого суспільства.

А людину природа створила – вільною, волелюбною.

Закривши навколо неї простір, ти полониш його і володарюєш над ним, – своїм бажанням, – а не його. Того, хто продовжує жити поза суспільством, яке полонить один одного і дає більший простір, ніж похмуру будівлю із заграбованими вікнами та міцно замкненими дверима.

Оце і вся різниця між Суспільством з його правилами для життя і тим, хто порушив ті прописні істини.

Аркадій попав в категорію ув'язнених тим суспільством, вихідцем з якого він був, і уявне звеличення над ним була відчутне, але з обох сторін безрезультатне.

Істина в тому, що суспільство вже назавжди загубило свого члена, який тепер стане прихованим або відкритим борцем за волю людини в природі.

Тож суспільство саме в своєму середовищі створило силу, яка поділила його надвоє.

Сила права і Сила опозиції цьому праву – дві складові, які своєю чергою створили третю – Боротьбу.

ЖОВТНЕВА РЕВОЛЮЦІЯ

Супутнім моментом свого зрілого життя пригадую Революцію, що змінила світогляд нашого суспільства вцілому й кожного зокрема. Змінила й мій, та я занадто молода, щоб підводити підсумки Жовтневої революції, а от Помаранчевої, що відбулася в тому ж таки жовтні, – можу. Та не з точки зору тих, хто так цього хотів, а зі своєї. Руйнація всього створеного попередниками ніколи не приносила щастя і задоволення всім без винятку людям. Я не маю на увазі тих, хто прагнув увіковічити себе на барикадах і подвигах за життя мас, а не себе особисто. Та в дійсності людина шукає для себе ідеал, якому хоче і буде поклонятись, поки їй буде добре з цим ідеалом. І навпаки, якщо вона розчарується, – це буде ворог, якого можна тільки знищити. Як на мене, зміна влади нічого не дає, а от зміна ідеї, яка чітко окреслює майбутнє, – так. Наші ж ідоли ідеології все плутають у своєму баченні та бажаннях і зводять усе тільки до збагачення матеріального, зовсім забуваючи про духовність, якою живиться людина, вибираючи спосіб боротьби. І щойно ця духовність вичерпається, людина губить орієнтир ідеї. І саме це я спостерігаю напередодні чергових і позачергових виборів. Хто може гарантувати, що поза... саме позачергові – матимуть позитивний, а не негативний результат? Ніхто! Ні ті, хто створив цю ситуацію, ні інші, хто цієї ситуації не хотів.

А ми – ті, хто ходить за своїми ідеологічно впевненими керівниками, які вже заблукали і не думають нічого. Немає з кого вибирати, а тому давайте голосувати за того, хто перед виборами хоч відремонтує дороги й забезпечить хоча б одну зі шкіл або лікарень сучасною технікою. Саме такі об'єкти за шістнадцять років можна порахувати і через ці підрахунки дізнатись, у чому виграли ми, – ті, від кого залежить основне, – віддати свій голос чи ні.

Давайте на мить уявимо, що населення не пішло на вибори, які для кожного зрозумілі – абсурд і амбіції тих, хто сьогодні при владі.

Для мене зрозуміло – вибори відбулись би тими ж шахрайськими методами, яких навчилися за шістнадцять років.

А як вам?..

ЗЛИВА

Вранці Тиса здивувала людей бурхливою водою, що з'явилась з гір. Долина за мить вкрилась водою і вона вже здіймалась над дамбою, готуючись залити передгір'я.

– Людоньки, рятуйтеся, – хтось кричав згори, бо звідти було видно, як лава води накрила долину. Голос було чути, та слів не розібрати. Та й не було як прислухатись. Хтось, хапаючи дітей, видирався на скелю, інші гнали поперед себе худобу, без якої смерть, як і від води, а старий Марко під водою намагався відкинути великий камінь, під яким лежав його скарб.

– Вуйку, вуйку, – кликала Іоланта, що тягла на собі якесь шмаття. Він не відповів, щоб племінниця не бачила його заповітної бляшанки. Все життя беріг сховок, який передав йому ще дід по батьковій лінії.

– На, синку, – казав він, – та не показуй своєму батькові-лайдаку, бо проп'є.

І він свято беріг, лише раз витягав, коли помер батько і він сам став господарем. Помацав. Обдививсь і знову поклав. Там було три монети по п'ять золотих і сім срібних. То було велике багатство і, дякуючи йому, він завжди відчував у собі впевненість, а тому досяг всього, чого хотів. А хотів він небагато, та все-таки побудував хату, кращу за інших в Розсішці, мав землі гектарів сім, худоби та птиці всякої. Свою отару гнав на полонину до сотні голів і синів ростив семеро – як один невисокі та кремезні. Кожного з синів наділив землею та поставив зруб

будинку, а далі заставляв та вчив працювати самостійно. І розрослась родина на Розсішки на радість батькові.

І от біда. Не хапав він ні гроші, ні документи, рятував те, що дало йому можливість в житті бути гордим та впевненим у собі, за що його поважали люди і він поважав їх.

БРЕХНЯ

– Совість, совість, совість, – кричав бригадир, бігаючи третім поверхом новозбудованого будинку, – совість треба мати.

– Вірно, – думаю, – мені совість треба мати, а тобі, чурбак, треба голову мати, щоб, даючи завдання, перевіряти їх виконання.

Совість, совість... А що таке совість? На хліб не намажеш і до кишені не покладеш.

– Совість, – похмуро думав над своєю помилкою. – Велике діло: продав мішок, ну, пару мішків цементу! Що, держава збідніє чи не витримає цієї недостачі? А ті, хто покриває ці недостачі, – їм є з чого. Он які будинки побудували та позводили хорони! Е, мені б їх недостачі: я б собі яхту збудував та й поплив океаном, щоб не бачити ці набридливі та набундючені пики. Житуха була б! І я замріяно поринув синім-синім океаном. Уже не чув вису бригадира, який ламав голову, як сховати та списати недостачу. Я плив океаном із двома десятками гривень у кишені й був щасливий.

То хто з нас від несвідомої совісті постраждав? Бригадир? Навряд, він спише на когось чи на додаткові витрати – на стіну, що раптом дала тріщину. Я? Ні, бо отримав двадцять гривень і поплив на вітрилах своєї мрії.

Совість... І вигадують же люди щось, назвуть звучним словом, і ти вже під його впливом мучишся. А навіщо?

Щоб бути підпорядкованим ЧОМУСЬ для КОГОСЬ?

Оце так ФЕНОМЕН ЛЮДИНИ-ТВОРЦЯ. І я – людина підкорена. І чому так легко піддаємось?

Чому? Це ще одна ЗАГАДКА ЛЮДИНИ.

Я не намагаюся розгадати, я хочу зрозуміти себе. Як та коли я був зомбований і підпорядкований, – намагаюсь не думати, та все ж повертаюся до того, що код – СОВІСТЬ – необхідний.

Чому?

І знову від печі до порогу.

КВІТИ – БАРВИ ДУШІ

Сьогодні кожен бачить барвистий килим землі – квіти – і різнобарвності їх не обчислить ніхто.

Сьогодні світ – саме сяйво добра, тепла, ніжності і п'яного запаху любові.

Диво: як серед цього барвистого щастя так багато ховається зла – ненависті – жорстокості – тривоги.

Скільки б не вглядався в ліс – поле – гори – ріки – море, ніде немає барв, які б уособлювали собою зло і несли цей негатив. Лише людина вирішила поділити для себе ці барви і споглядати їх. Чи цього хоче чорна квітка жоржини, яка викликає захоплення, милування і ніжну посмішку.

Чорна хмара – настороженість, а яскрава блискавка – страх – хоча жовта барва квітки асоціюється з сонцем, та відчуття різні.

Від сонця ховаються, коли спекотне, від квітки – ні. Я не говорю про відчуття, я лише хочу розібратись в спогляданні цього. Ви можете заперечити мені: споглядання і відчуття невід'ємні. Так, але ми відчуття свої не завжди підтверджуємо спогляданням.

Повернемося до барв, які завжди викликають однакові і відчуття, і споглядання.

Квіти викликають приємність відчуттів і споглядань, які б вони не були, яскраві чи ні, великі чи дрібні, високі чи низенькі.

Ми бажаємо на них дивитись, користуватись цією красою і пахощами. І в той же час рука тягнеться її вбити.

Незвичайні в людині нахили до розрухи і знищення, чисто природні, а не набуті.

Я так думаю.

СОЛОДКО – ГИДКО

Мені здавалось, що ніколи не закінчиться сьогоднішня ніч. Нескінченні ласки втомили тіло, а думки вже давно полягали спати. Спати – ось єдине жадання після тривалого часу кохання.

Спати, спати, спати, – заколисує, гойдаючи тіло, час. І я поринув на його хвилях, відпочиваючи.

Як рибалка – виловивши бажану рибину і одразу збайдужівши до неї.

Це кохання прийшло зненацька, неочікуване, небажане, зайве. Задоволення від життя я мав, одружившись на дівчині, за якою рік упадав. Невдовзі народився син Олексійко. Батьки, зібравшись до купки – придбали нам невеличкий будиночок та дешевеньку машинку.

Я був господарем у своєму домі та господарстві, при достатку, в грошах та в любові.

Довіряючи паперу свої почуття, сповідаюсь в гріховності та віддаюсь йому.

Чому сповідаюсь, якщо грішу, і чому грішу – сповідаючись?

Не хочу бути грішником!

Не хочу бути обділеним?

Боюсь упустити задоволення та вдоволення собою!

Це виглядає так, але чому я маю інше відчуття – гидливість до себе, до дівчини і ниючий біль в Душі?

Гріх – є спосіб відчуття невірної дії людиною, яка зіткана з праху та протиріч тіла й Душі. Зрозуміло – просто – популярно.

А я зробив всупереч усьому і всім – чому? Щоб нагрішити і потім було що спокутувати?
Нащо це мені?
Що це дасть в майбутньому?
Гріх!!!

СТАРЕ ЛАХМІТТЯ

Світ людини без меж – говорив мислитель і ми сподіваємося, що це так.

Та скільки не стараємось, межа можливостей людини не розширюється. Це так здається нам, що ми розширяємо свої володіння, а в дійсності – міраж. Ну полетіли в космос, ну прилетіли... Але ж на землі так само лишаємо після себе тільки цвинтарі. Чи колись те саме буде і в космосі. Навіщо? Щоб ожити там?

Навіщо нам старе ганчір'я брати з собою, коли душа там живе вічно і одягає на себе те, що підбирає сама.

Світ не без добрих людей, я тепер зібрала грошенят і й собі забронювала той клаптик під могилу в космосі. Вже уявляю, як буду жити там, забуваючи, що ще живу тут і моє тіло потребує уваги та турботи. А нащо воно мені – таке старе? Я ж по теорії вчених повинна оновити тіло!

– Так, – мудро почісує голову старий кравець. – Скільки б я не перекроював старе лахміття, воно новим не здається.

– Ет, нічого не розуміє цей старий. Космос заморожує і потім оновлює живі клітини.

– Е, – каже старий м'ясник, – скільки я не заморожую стару яловичину, вона не стає молодію.

Біда з цими старими. Живуть тим, що знають, а не тим, що можна знати.

Може так, може так, – відповідають кмітливі майстри.

ПРОТИРІЧЧЯ

1. На свій розсуд оціни тривалість свого життя і скажи мені, як ти вважаєш – прожив багато чи ні?

2. Прожив добре чи зле?

3. Скільки ще хотів би так прожити?

Відповідь:

1. Мало. 2. Добре. 3. Багато.

Ось основа нашого життя. Ми хотіли б так – жити багато.

То чому стоїть щодня, щогодини питання – тяжко – голодно – холодно.

Відкинь все і скажи: «Досить цього бездарного життя!» і віддай себе на волю того, хто в тобі зацікавлений.

І пливи по хвилях, посланих тобі, не борсайся, коли тонеш, не тріумфуй, як піднімаєшся на гребінь і радієш далекій суші.

Ти потребуєш нездійсненне – людина зіткана з протиріч.

Тому вона розумна, винахідлива, і, один раз охнувши від здивування, хоче те, чому дивується, чого не випробувала, і саме головне – багато.

Вона завжди голодна на події, враження, успіх.

Людина – Велетень Життя. От і все.

Слава Людині!!!

ПОЕТ І ПРОЗАЇК

Легіонер пришпорив коня і вихором вилетів на гору, з якої видно намети супротивника. Подавши сигнал до наступу, зметнувся у вись вогнем свого кольорового плаща і зник з обрію. Кавалерія зірвалась гучним призивом, оголила зброю і долина засяяла блиском металу.

Бій розпочався раптово і неочікувано для противника.

Змішалась на цьому п'ятачку землі Лють з Любов'ю, – так написав би поет, але не прозаїк.

Людині з душею поета досить виразити все це одним словом – жах, жах смерті, що панувала на полі цього бою, – і дати волю фантазії. Та чи захотіла б вона бачити страждання воїнів, які в цей час стікали кров'ю?

Прозаїк вдумливо вдивляється в поле бою і розставляє свої війська згідно майбутнього фіналу цієї трагедії. Йому ніколи співпереживати Любові, адже вирішується доля його бою на цьому клаптику землі. Для нього він стане плацдармом перемоги чи ганьби.

Любов тут неважлива і вона ось-ось залишить серце героя, яке проткнуто шаблею свого товариша в житті і ворога на полі бою. Прозаїку хочеться відчути гарі від пушок та кінського поту, змішаного з людським, і він співпереживає обом героям.

Намагаюсь випередити оповідача і завершити биття свого серця радістю перемоги над смертю, що несе за собою цей бій.

І моє відчуття щастя Величне, як сама Любов.

ВІК ЖИТТЯ

Життя Людини поділяється на три рівні частини.

Першу частину життя дає жінка – МАТИ.

Мати мене народила, виховала і з любов'ю благословила у світ. Це найпрекрасніша пора життя – з'явитись у муках на світ і зразу ж опинитись у ніжних теплих материнських руках.

Другу частину – люди вчать, тешуть, обмовляють, плюють, витирають, тобто пробують на зуб.

Вважаю, що я ці дві стадії свого розвитку вже пройшла.

Друга частина мого життя.

Я любила, ненавиділа, проклинала і бажала.

Мене любили, карали, покидали.

Ця частина жорстка, але не жорстока, і страшенно цікава.

Я пізнала світ у всіх його барвах.

Навчилася розпізнавати, бачити більше, ніж є на поверхні, боролась, хитрувала, пристосовувалась, одним словом, виживала.

І ось настала третя частина МОГО життя, до якої я вступила з великим багажем знань в усіх сферах життя.

Бачу далеко. Боротьбу і пристосування замінила одним – Мудрістю.

І про всяк випадок залишила біля себе Хитрість.

Що ж я роблю в цій частині життя?

Стала повільнішою – марафонський біг змінила на спортивну ходу.

Для чого? Щоб більше роздивитись: хто мене любить, а на кого марно витратила час.

Тяжкий багаж скидаю, легкий – обходжу стороною.

Претендую на повагу.

Зневажаю ледачу плоть.

Задовольняю душу філософією.

ЩАСЛИВА

Минуле здавалося примарним. Та якось узялася за перо і раптом нахлинуло, – усе встало перед очима як наяву, наче ніколи не проходило і не зникало.

Сама розповідала людям, що Бог створив людину з одним умислом: «Дивитись уперед і ніколи не озиратися: позаду лишилось те, що ніколи не знадобиться, або те, про що ні згадувати, ні думати не потрібно».

Задумайтесь: куди дивляться ваші очі? Уперед.

Куди народжується дитинка? Уперед.

Де розташовані груди жінки, яка годує майбутніх нащадків? Спереду.

Куди спрямований рух ваших ніг? Уперед.

А що розташоване позаду? Усе, що підтримує назване вище.

То чому ж люди так багато думають про те, що пройшло, що виконало свою функцію і зникло назавжди?

Всевишній нас для цього не створював і не закликав.

І це дійсно так, думаю я, перечитуючи ці рядки.

Істина життя, про яку щодня говоримо, – не задумуватися над сказаним.

Я вчила, пропагувала, говорила на кожному кроці.

А сама – мислитель, учитель і проповідник – страждала, що не можу позбутися цих клятих думок. І знову та знову кручу їх у голові й викинути як непотріб не можу. Шукаючи вихід, плачу від безсилля. І замінила сльози вином. Скільки його треба пити, щоб стати залежним від цього звабливого і підступного напою? Міряючи все на час життя, не відала, що часу не визна-

чено, а визначена лише мить, та, яка вперше з'явилася в голові. І ти вже залежний, і зворотній процес закінчився разом з початком. Думка-омана – вона не твоя, а того, хто хоче тебе збити з дороги, вибраної твоїм Духом натхнення, а не розпачу.

Намагаючись урятуватись, вертаю до часу любові, кохання, надії, сподівань та мрій. Урахувала свій час у міру того, що вже здійснилося, не вірячи, що все в цьому віці життя ще попереду.

Саме так Всевишній створив людину.

Нема закінченого життя у мірі здійснення своїх планів і сподівань, бо вони лише створені людиною.

А людина створена для Вічного життя. Вічного, саме тому в людини все попереду: кожен вік, рік, місяць, день, година, хвилина. Попереду і лише попереду те життя, яке ти ще не прожив і, зупинившись, уже не проживеш.

Не марнуй, мила моя людино, такого прекрасного завтрашнього дня – проживи його з радістю та Любов'ю. Навкруг тебе квітучий Рай.

Зустрівши або створивши непотріб, залиш його там, де він створений.

Я задумалася над цим, і мені хотілося жити серед ласки, добра та любові, але, змагаючись за це все життя, знала лише зло, яке перемагала страждаючи, і, отримавши перемогу, не знала, що з нею робити і як створити свій Рай.

Рай життя не на небі, а на землі! І саме цій частині світу треба віддати прекрасну мить.

Вірю: Рай – це наша прекрасна Земля.

Наша багата на все, створена Богом планета.

Моя мила, прекрасна людино, ти заслуговуєш на всі дарунки Божого промислу і будеш їх мати, як не будеш шукати в небі або під землею. Вони поруч, вони скрізь, – бери, вкуси, з'їж і насолодися досхочу чудовим життям на цій Святій і багатій на Любов землі.

ДЛЯ ЧОГО СТВОРЕНО ЛЮДИНУ

Всюди валялись залишки розбитих й розчавлених кораблів, що з часом поіржавіли і вже розпадались, як порох. Лише один чомусь не розпадався від бездіяльного стояння, а нібито оновлювався, виблискуючи щоразу то новою дошкою, то надраєним штурвалом. Щогла стояла, наче вчора поставлена, а чисто вимита палуба яскраво сяяла. Я ходив по ній і дивувався, як корабель сам про себе дбає. Ті, хто жив поряд зі мною, уже не мали сили цього робити, бо їм стало байдуже, де вони живуть: серед мотлоху чи в новозбудованім будинку – кораблі. Ми всі потрапили сюди випадково і навіть ніколи не плавали на цих махинах. Ми – люди лісу, гір, пустелі, і серед нас не було жодного моряка або людини, яка виросла біля води, і тому ми не уявляли, що таке вода річки чи озера, а особливо моря. Струмка не бачили роками, а той фонтанчик води, що б'є із землі то там, то тут, був жалюгідним, і ми не давали йому розливатись, краплю до краплі збирали. Земля навкруги була пустельною і краплина води, упавши на землю, одразу ж випаровувалась або її всмоктувала земля. Тут я народився, виріс і доживаю віку, слухаючи казки тих, хто пам'ятав своїх родичів, котрі вміли, смакуючи, бувальщину розповідати. Я лише слухав, але ніколи не розповідав... Дітей у мене нема й не буде, а переказувати тим, хто вже чув про це, – не цікаво, адже розповідь повинна бути насичена водою і жагою до неї, а я не бажав того, чого ніколи не бачив і не відчував, купаючись у ній. Наш Герман умів розповідати і, закривши очі, показувати всім насолоду володіння своїм тілом у воді, і було таке відчуття, що він дійсно плив. Так і цей корабель, шануючи свої давні звичаї, завжди оновлюється так, наче вода його омила, а моряки, яких він пам'ятає, ще й досі впорядковують його. Це єдине диво минулого життя в цій пустелі, що вже стала звичною нам, а мені – рідною і зрозумілою. Я завжди проповідую єдину істину, якій поклоняюсь сам: «Життя дане – його треба прожити». І живу, не виявляючи ностальгії за казковим світом, який був, і живу

майбутнім, яке хотів би бачити, живучи у світі, у якому мене створив Всевишній. Та моє життя було визначеним для того, щоб я не просто жив, а творив його. Такий закон існування всього живого на цій землі – бути творцем, а не споживати створене.

Я гадав, що, проживши сорок років, зазнав усього, що створено на землі, і вже більше немає чого пізнавати з того, що є навкруг тебе. У мене не було сім'ї, родини, я не знав суспільства. Ми спілкувалися, коли мали потребу один в одному, і розходилися, не задумуючись над тим, потрібні ми один одному чи ні. Навіть інстинкту до скупчення в нас не було. Не було ні ворогів, ні друзів. Такий великий простір волі не змушував нас збиратися десь в одному місці. А навпаки, відкликання подалі один від одного, і ми насолоджувались самі собою в цьому просторі. Де і як народжували малюків наші жінки, ми не знали і не мали бажання знати. Я вже сьогодні розумію, що то й був світ спокою і злагоди, райського насолодження життям на землі. Створення суспільства в майбутньому порушило цей спокійний плін часу. Будова суспільства сформувала різний уклад життя людей, у якому вони до цього часу перебували, і бажання відтворити свій світ призвело до колективного життя в суспільстві, відрізняючи людей один від одного. Суспільство, створене одним світом, намагалося конкурувати з іншим і на-в'язувати йому свої цінності, що призвело до відокремлення одного від іншого, а в майбутньому – до війн, через які з часом забули, заради чого і в ім'я кого воюють.

Я вже говорив, що мені довелося через сорок років зрозуміти плін тихого, розміреного життя людини на землі: людина – творець! Ось чому їй дане життя. Цікаво, що історія, яка збереглась у казках, не відображає, для чого створено саму людину та її призначення на цій землі.

Таке враження, що людина існує для наживи й руйнування створеного іншими.

Хто? Одне єдине питання, на яке є мільйон відповідей, але жодна з них не відповідає дійсності.

Чому? Відповіді на це питання нема й не буде.

Створивши цей вид життя на землі, це питання залишено без відповіді, щоб людина шукала її, адже поки людина шукає, – вона творить, щойно шукати перестане, то буде тією руйнівною силою, яка лише пожирає вже створене.

НАС НАГОРОДЖЕНО

Милість Божа взагалі не має меж, але вона має межу для тих, кого Бог наділяє цією милістю.

Наприклад, Людина і звір або звіроподібна істота.

Хто ці люди в енергетичному полі або, як ми кажемо, у полі невидимому, якому ми підкоряємось або віддаємось, розуміючи суть цього поля?

«Людина-звір» звучить неправдоподібно. Людина – Гомо-Сапієнс з нахилом або відтінком агресії – це вже більш зрозуміло або досконало в теперішньому розумінні цього. Ми не будемо розглядати, що людину привело до цього. Візьмемо закономірність такого характеру і відпрацюємо схему його індивідуальності або спадковості.

Народжуючись у божественному початку, жодна клітина, що є живою тканиною, не є агресивною або пасивною. Сподіваючись, що це генетично закладено, виправдовуємо агресію і саме її стосовно характеристики людини.

Що ж трапилось упродовж еволюції? Людина, створена з однієї любові й добра, часто перетворюється на зло або проявляє в собі задатки до агресивного випромінювання зла.

Милістю Божою було дано всебічний розвиток індивідуальності через працю. Це не був експеримент, ні, Боже борони, – це вже був випробуваний матеріал, що складав основу його надбання. Створити собі подібних для еволюції світу. Світ не може бути некерованим, бо він загине на початку його створення. Всебічне керування – ось що дасть йому еволюційно досконалий розвиток.

Так було задумано і створено ЛЮДИНУ.

Один із початків життя для продовження у Всесвітньому потоці, що еволюціонував із самого початку свого зародження. І саме еволюції створеного ми й завдячуємо своїм народженням.

Еволюція Всесвітнього подиху керує всім створеним для нього, а ми вивчаємо його закономірність, допомагаємо йому в еволюції.

То що ж таке Всесвіт?

Хотілось сказати одним словом, але й мільйоном слів і виразів ми не зможемо це ні відобразити, ні пояснити самим собі. Мікроскопічна частинка цього природного явища, керована Божественним початком, – це ми – Гомо-Сапієнс, або просто і зрозуміло – Людина розумна.

Задля створення свого основного зразка Господь потрудився зробити для еволюції багато створінь – малих та великих, на суші, на воді, у повітрі. Але жодне з них не відповідало задуму. Одні лише літають, інші плавають, а подоба божественного початку повинна вміти робити і мислити масштабно, а не лише продовжувати рід собі подібних і так виживати.

І тут Господь подумав так: це повинно бути ні на що не схоже своїм мисленням, і це треба змусити жити, виживати, лише думаючи, і тільки тоді це буде творити. Це й було покладено в основу створення нової тканини, яка буде жити лише за рахунок свого мислення.

Ось саме так і було створено ЛЮДИНУ.

Для цього Бог не дав людині одягу: не хочеш мерзнути – одягнись, їсти хочеш – потрудись, без домівки некомфортно – побудуй.

Оце всього три заповіді: Одягнись – Потрудись – Побудуй.

СПІЛЬНЕ ЖИТТЯ

Коровай розділили, подарунки отримали і весілля новою хвилею зметнулось піснею до небес.

Хвалебні, святкові в надії та бажанні, проходило свято молодят з повчаннями на майбутнє. Три дні і три ночі веселого угару втомили всеньке село. Хто був на весіллі, відпочивали, а ті, що хвилювались за своїх, потребували допомоги. Діти недоглянуті якось давали собі раду, а старі та немічні – молились з слізьми. Все як з споконвіку йшло – не змінюючись і не удосконалюючись.

Чи то мій життєрадісний народ, чи то ревність до обрядів своїх, – підґрунтя незмінні. Цікаво: розмови людей та їх світогляд мали напрямки перетворення, а скоріше мрій про нього, та дія увіковічувалась лише одноосібно, а не колективно. Гарантовані основи, а на них можна прищеплювати та експериментувати. Тож такі були, є, і будуть, але підґрунтя одні.

Якось довелось бути свідком такого прекрасного дійства, як єднання людей в осередок громади – родину.

Пара напрочуд була гармонійною за тілобудовою, освіченою, прогресивною і мрійливою. Начебто підібрана з одного лона та відібрана для побудови і втілення майбутнього світогляду тим, хто хотів створити новий світ, який би ні в чому не нагадував вже втілений в цьому всесвіті.

Я шукав недоліки в цій парі протягом десяти літ. Та вони були бездоганні – по проекту свого творця. І я повірив: дійсно буду свідком нового напрямку в еволюційному перетворенні соціального життя людини. Підготувався до кропіткої роботи, фіксування цього розвитку, щоб передати нащадкам цей дивний факт. Історично засвідчити його за період мого життя та підготувати свого наступника.

Довго і скрупульозно складав план, до дрібниць враховуючи час, свій вік, своє розуміння в цьому і висновки по своєму фізіологічному і психічному стану. Адже людина з віком думає, характеризує, розуміє і діє по іншому. Тож кожні десять

років я в своїх висновках вказував і свій вік. Дрібниць всіх сторін життя людини не залишилось, щоб я не відмітив їх в своєму графіку роботи.

Задоволений собою, вже через три роки зробив перший і останній запис по перетворенню світогляду людини в новотворенні.

На це мені знадобилось з півроку, щоб я старанно описав три роки їх спільного життя.

Так високо оцінив своє надбання, що ще на півроку забув про них, пишаючись собою.

Наче «отверезів» після весілля і став свідком їх розлучення на ґрунті непорозуміння – щасливої, як мені здавалось, пари. Та ні, не здалось, я фіксував кожен їх крок, вони були досконалі, не хибні.

Ще через рік моя тверезо оцінююча голова підказала, що лише мої мрії втілені в цю пару і мої надії не мають підґрунтя до цього втілення в життя.

Недовго роздумуючи, я одружився на подібній до себе – мрійниці, яка не хоче миритись з сьогоденням. Єдина відмінність між нами і парою, якою я опікувався, – це фізіологічна несумісність.

Вони високі, спортивної і гарної статури, а ми – повна протилежність.

Моє життя перетворилось на хаос вже через місяць, після повернення з весільної подорожі. Я від природи дисциплінований та цілеспрямований, а моя кохана – протилежність. Я акуратист і педант, дружина, як виявилось, – навпаки. Вирішив миритись, щоб йти до мети разом і через три місяці перевтілювався в домогосподарку. Щоб не порушити дорогу до мети, я порушив сімейний уклад і розвалив його.

Створюючи один за другим союз, а їх було п'ять, зрозумів: жінки в нашому суспільстві недосконалі. Зробив перерву і на папері продовжив аналізувати свій досвід сімейного життя. І що ж ви думаєте, всі мої жінки мали одну й ту саму ваду. Вони не хотіли перетворення, а пристосовувались до вже створе-

ного, намагаючись досягти його вершини в матеріальному, прикриваючись духовним.

От і все, коротко – логічно – практично.

Маючи шістдесят літ, шукаю причину, чому не перетворився я, та не став хоча б на першу ступінь цього досягнення.

Все своє життя боровся з недосконалістю, а не будував її.

І чисто по-людськи вирішив, у всьому винні жінки, які не народили мені сина, якого б я зараз готував до майбутнього і передав свій багаж знань про жакливу правду людства.

АРИСТАРХ

Мінусова температура на вулиці, мінус грошей у кишені – життя здавалось зловісним і непотрібним. Хлопець мерзлякувато сутулився під пронизливим вітром, що кидав в обличчя білими пластівцями снігу. Десь подівся пес, який усюди супроводжував господаря, і ворухнулась образа в грудях: тварина й та покинула таку вбогість. Ішов, не замислюючись, куди і чого. Йти було нікуди, а туди, де міг сховатися від холоду і поїсти, йти не хотілось. Допекли постійними доріканнями, що їсть незаоблений хліб і для чого народився, – незрозуміло. Він ухопився за ці слова, як за батіг, і хльоскав ними як батька, так і матір. Не просився, не благав, не дорікав, що саме вони цього хотіли або, насолоджуючись, забули за того, хто прийде спокутувати це хвилиenne та пристрасне кохання.

– За що мені дорікаєте? За те, що вам було добре і від щастя злітали до небес? Ну а тепер спустились на землю і ремствуєте. Я тут ні до чого. Я вас не зводив і не примушував молитись один на одного. А коли настав час молитись на мене – то я ще й винний.

Мати після цього замовкла, ховаючи очі від безсоромного сина, а батько схопився і ляснув по обличчю. Цього стерпіти син не зміг чи не схотів. У ту хвилину їх ненавидів, супроводжуючи свої слова картинами, що бачив перед собою. А уява в

нього була багата. Дико зареготав батькові в обличчя і з презирством просичав: «Я тобі цього не пробачу», – і, вхопивши легеньку куртку, вибіг з хати.

Тепер спустошений зсередины і ззовні, знеславлений ішов, не задумуючись куди. Довгий час не пам'ятав, хто він і чого опинився в якомусь незнайомому місті, де навкруг немає зміни дня і ночі. Одні дерева цвітуть, інші – вже плодоносять. Тварини і люди мирно уживаються серед пишної рослинності, що буяє навкруг, розповсюджуючи запах лаванди. Чому саме лаванди? – не розумів. Кущі та квіти були різного кольору, але запах у повітрі витав тільки один. Він про щось розпитував, йому відповідали, але це не фіксувалося в голові, і від цього не було накопичення інформації. Відчуття легкості та хорошого самопочуття не полишало його. Аристарх не пам'ятав, хто він і звідки, скільки минуло часу відтоді, як він страждав, і до цього незрозумілого спокою.

А в дійсності пройшла всього лише хвилина, як душа його звилась уверх і, перейшовши кордони, потрапила до місця, для неї призначеного.

Аристарх наклав на себе руки, коли серце не витримало болю. Біль серця розірвав тіло, а душа тепер потрапила туди, де належить їй відповідати за нього. У Вселенській Раді є закон, якому поклоняються і до якого ставляться з особливим трепетом.

Ті, хто володіє, і є Володарями – цінують один одного і оберігають.

Душа хлопця не виконала заповіту, даного їй, не вберегла молоде серце від перенапруження недосконалої думки і розуму, що не вмів відділяти Зло від Поваги до самого себе.

Уперше в житті Душа постала перед тими, хто її створив із тканини Своєї і послав на службу. Суворе покарання тіла – це покарання тому, хто його Володар.

Міфи і легенди доносять страшну правду про цю процедуру, але лише деякі знають істину, що підвладна розумові.

Осягти неосяжне – це не лише слова, а зміст укладеного в те, що я хотів оповісти.

Аристарх блукав лісом, що здавався непролазним через хаші, та щойно нога ступала вперед, як проходив спокійно, не нагинаючись і не звертаючи з напрямку. Дерева, кущі давали дорогу, не заважаючи йти туди, куди хотілось. Повертав ліворуч, праворуч, граючись із деревами та намагаючись захопити їх зненацька, щоб перевірити, чи встигнуть розійтись. Було цікаво, але чомусь не весело, він не радів і не сміявся. Відчуття чогось знайомого було в усьому. Хотів йти – йшов, і, навпаки, не було почуття, що керує тілом в одному напрямку, а думками в іншому. Ніде не зупинявся надовго, обходив ділянку за ділянкою і не відчував втоми або голоду. Бачив якісь плоди на деревах – їв, не бачив – не хотів їсти. Щойно з'явилася думка, – а де ж тут міста? – враз легко злетів у повітря і вже споглядав навколишню панораму з містами і опустився туди, де йому сподобалось. Не хвилювався, де йому заночувати та що ж буде робити серед чужих. Він усе і всіх знав – так відчував, і це відчуття подобалося йому. Не було страху і неспокою. Дивно, що людина здатна на таке.

Та Аристарх не аналізував, знаходився у світі, де йому це було непотрібне, скидав із себе, із своїх відчуттів емоції як бруд, що віднині заважає жити.

«Саме жити», – уперше з'явилася думка, що визначила його сьогодення.

ГРУДЕНЬ

Грудень цього року виявився теплим і дощовим. Дощ із легеньким подихом снігу сіяв через день, два, три. Температура нульова вночі і плюсова вдень – від одного до шести градусів – радувала і тривожила. Людське тіло чекало цієї пори, щоб позмагатися з морозом, завірюхою, холодним пронизливим вітром та починало стомлюватись, на що й чекають хвороби такої мокрої днини. Уже до Нового року почав лютувати горезвісний грип, тонзиліт, отит, з'явився кір, про який давно не

було чути, гіпертонія стала рідною людям старшого віку. Буйним «цвітом» колоситься тепла зима. Та це ще не все. А травми на дорогах, травми в побуті, одним словом, цьогорічний грудень ішов до святкового столу з подарунками трагедій. Уже не один рік опалювальний сезон з'являється з проблемами для керівництва країни і трагедіями людей.

Кінець 2011 року. Кожен готується до святкової ялинки, щоб зустріти з радістю Новий рік, рік надії, рік бажань, рік звершень, і ніхто не задумується, що сподівання можуть не здійснитись і настане рік розчарувань.

Новий рік прекрасний тим, що саме цього люди не загадують. Чим знаменне свято Нового року, то це тим, що люди ще з місяць живуть у райдужному очікуванні чудес і це найпрекрасніший період людського буття, коли думка відпочиває від проблем і трагедій.

Саме тому мені хочеться розповісти билину і, я сподіваюсь, правдиву, – про те, що відчуває Душа кожної людини в цей період.

Кожна зболена за рік Душа, яка пережила трагічне життя Ісуса, чекає на чудо, воно здійснюється, і Душа радіє. Це період Свята Народження Господнього.

«Ісус ся Рождає!» – вигукують люди, видихаючи страждання зі своїх грудей, і в торжестві зустрічають Благую вість.

Ейфорія любові Божественної сили повнить серця людей. Люди не помічають, як у цей період їх покидають хвороби, що мучили напередодні. У лікарні пустують ліжка. Як нормалізуються стосунки в сім'ї, зниклі люди повертаються до своїх домівок. У злиденних сім'ях з'являються кошти і вгинається стіл, багатий на страви. Розквітають вдови і одиначки-молодиці.

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ І СИЛОЮ СВОЄЮ ВНІС РАДІСТЬ І УМИРОТВОРЕННЯ в душі людей та їхні домівки.

«Христос народився!» – радіємо ми, не помічаючи отого основного, що він нам зі своїм народженням приніс.

– Я хочу подарувати вам хвилинку щастя, щоб воно давало вам силу і наснагу до життя на цілий рік.

Жінка підійшла до ікони, зложила руки на грудях і тихо прошепотіла: «Дякую, Господи, що дав мені змогу востаннє порадуватися своїми дітьми, своїми нащадками і вкусити святого хліба на своєму столі разом з ними».

Господь суворо дивився на жінку, і вона, не витримавши погляду, опустила очі додолу.

– Додому, туди, куди збиралась іти.

– Так, Господи, – ще тихіше прошептали її вуста.

Піднялась із колін, загасила свічку, зігнувшись як у поклоні, вийшла до іншої кімнати.

– Змирилась, – хтось зітхнув позад неї.

Вона не почула, але відлуння йшло від ікони.

Зійшлася родина і сіла за столом.

Вона з посмішкою на вустах привітала свою родину. Кожного привітала ніжним словом і сіла спустошена.

Погляд її чіплявся за дитячі обличчя, щоб остання мить була не в пустоті, чи на чомусь такому, що їй байдуже.

Мерехтіли салюти, розливаючись гарними візерунками на темному небі, сперечаючись із зірками, а погляд її застиг із візерунком, як світлина, з лицами її рідних кровинок, що віднині залишились без тої, що так завжди чекала цієї прекрасної миті і не захотіла цю мить ділити більше ні з ким і ніколи.

«Мить народження і мить смерті – прекрасна», – так думала вона не раз, але не знала, що саме ця мить буде такою щасливою і гарною водночас.

Світлина в її щасливих очах залишиться в душах тих, хто був у цей час поряд з нею, і в її ненароджених книжках: «Я так пізнавала світ».

РОЗДУМИ

2.12.2006 р.

Якось у давні часи в Смольному прогримів салют російської революції. В Україні почувлися відголоси цього жахливого акту. Цар для простого люду – це земний Бог, який піклується про них. Все було так, але з одним уточненням: він мало знав, наскільки щасливі ці люди, його народ, тим паче малороси, як тоді називали українців. Революція – це страх, розруха, смерть, яка заходить видимо і невидимо в хату й руйнує створене і надбане тобою віками. Якби не було війн і революцій, то навіть раби жили б краще, як сьогоднішні наші олігархи. Уся відмінність не в надбаному добробуті, а в його сприйнятті нами, такими кволими людьми, що володіють ним. Як ми живемо в цьому добробуті? Сито, спокійно, весело, в єднанні душі й тіла.

З перерахованого залишається лише «сито», але часто цей ситий шматок не лізе в горло і не відчуваєш смаку неймовірно дорогої їжі. Через це ми стаємо рабами свого добробуту і все життя працюємо на нього, а не він на нас, як ми цього бажаємо. Чому? Чому? Чому? Вічне запитання, на яке є тисячі відповідей, але ми їх не чуємо і не усвідомлюємо. Так створена людина? Ні! І ще раз ні. Так створений світ, він рушиться і відновлюється, а людина – одна з його клітин, яка боїться цієї розрухи і запасастись про всяк випадок. Вона все одно буде запасатись, чекаючи тої розрухи і страждаючи за втраченим. Знову чому? Якби не існувало чому, то ми б не руйнували створене своїми руками. Ми відокремлюємося один від одного замість того, щоб приєднуватись один до одного так, як єднається клітина до клітини в одній тканині і з одними й тими ж функціями і завданнями. І знову: чому так, чому відокремлюємось, створюючи війни і революції?

Тому що ми не єдиний організм і не одна клітина в тілі Матерії, ми різні за характером, зовнішністю, задатками, можливостями. Я не маю на увазі українців, вірмен чи китайців, я маю на увазі Людину. Кожна – індивідуальна, і кожна створена

нести саме свій потенціал у Природу і створювати саме собі подібних.

І знову вічне чому? А чому один квітник народжує десятки квітів? А коли роздивляєшся їх, то помічаєш відмінність у кожній з них. І кожна має свій вплив у Природному середовищі: одні лише гарні, другі – пахучі, треті – лікувальні, четверті – носії зерна. Але всі вони називаються квітами.

Одним словом, дерево – трава, але скільки у них відмінностей, а ми чомусь людину оцінюємо лише за зовнішністю і здібностями.

Природа турбується про себе і час від часу прополює свій квітник: коли він квітне, коли в'яне, чи спить, чи пробуджується. Часом Природа дає відпочити своєму організмові, а часом забуває на мить, і тоді ми буйно квітнемо, розносячи і здорове сім'я, і хворе.

Революції та війни – це прополка квітника від шкідників?

А як же бути з тим, що шкідники все-таки залишаються?

Це правда, бо інакше не було б в Природі рівноваги.

Тоді це сама Природа руйнує створене людиною, руйнує задля свого уподобання?

А це вже неправда, не заради свого уподобання, а заради свого лікування, а це – різні речі.

Навіщо ж тоді створила Природа Людину? Щоб її весь час прополювати і так боляче лікувати.

Не тільки люди, а й усі організми мають таку властивість. Я – людина і думаю про людей, але коли Природі стає вже дуже боляче, вона дійсно робить операцію і знищує надоїдливого паразита, що руйнує її.

Чи чекає людей така операція?

Маю надію, що не чекає. Проте деякі зміни свого організму людина буде мати на свою користь.

Це кінець світу?

Ні, це кінець однієї з рис людини, якої вона позбудеться, але яка відсутня сьогодні.

Це значить, що рис хвороби, яка заподіє Природі неприємності, ще в людині немає?

Ні, немає.

Але це неминуче буде?

Ні, не обов'язково, але припускаю, що може бути, зважаючи на те, як активно розвиватиметься ця клітина.

Мені ще хотілось поміркувати, та я не знаю, що ще хотіла б знати.

Ми з клітин, що створені для конкретної мети одного з напрямів Природного розвитку.

Дай, Боже!

Усе нам, Людино, дано: навчаймося і створюймо.

СПОВІДЬ СИНА

Сповідуючись перед Богом, ми мусимо відкрити свої Душі, інакше не очиститись нам від гріха нашого. Це тягар, що гне нас до Святої землі, нагинаючи наші голови в поклони. Але знайте: не звільнившись, угору не підеш, бо ноша ця гне до землі.

Священик, читаючи молитву перед сповіддю, наставляв своїх мирян до сповіді і знав лише він: не відкриють Душі свої в страхові перед ним, живим, таким близьким і зрозумілим, і саме йому тяжко признатись у своїх гріхах, бо Господь простить, – знає кожен, – а батюшка не зможе.

Хлопець стояв стурбований, не міг вийти з церкви, не посповідавшись. І як же зізнатись не тільки батюшці, але і батькові своєму, що согрішив, і страх перед ним страшніший, ніж перед Господом. Господь знає правду, а батько може не повірити.

І дійсно, батько, вислухавши сина, як і кожного з мирян, поклав на голову епітрахіль і, перехрестивши, не пробачив, а

сказав: «Коли змиєш, саме змиєш, а не спокутуєш гріх свій, знову прийди, і лише тоді проситиму в Господа прощення тобі».

Хлопець піднявся з колін і, дивлячись батькові, а не батьощі, в очі, ввічливо прошепотів: «Прости, батьку». І батько зрозумів: син знає, що відповів йому батюшка.

Діалог двох рідних людей був на мові філософії батьків і дітей, та в житті це значення і його дія інші.

Філософія життя і дія життя є невід'ємними частинами, як небо і земля, але треба знати, що вони так само й далекі, як ці дві дії.

Так про що ж розповів хлопець батьощі, що рідний батько не простив сина, і який же гріх потрібно саме змити, а спокутувати не можна?

ГРІХ

Сьогодні день, якого я ще не бачила у своєму житті. Усе заволокло суцільною хмарою, на якій наче вигаптувані багряні візерунки. Місяць тому вже було таке видовище, про нього розповідали, а тепер побачила сама. Сором залив очі, коли розгледіла на цих візерунках людей, які спадаючими хвилями валились у прірву сьогоднішнього вільного життя і його моралі. Хто показує це кіно – незрозуміло. Старі люди моляться, молоді дивуються, а дітлахи розширеними зіницями споглядають розпусту, яку приховували дорослі. Це – марево гріха, що спонукало до відкритого осуду. Тільки діти не розуміли, що відбувається, а дорослі спочатку дивувались, а потім їх оповив страх. Чому інсценується те, що приховуємо або показуємо непричетність до цього?

Щойно народившись, ми породили гріх собою, і ми його культивуємо і маскуємо, але знаємо всі, хто живе на цій землі. То навіщо його маскувати? Ось, дивіться і споглядайте себе такими, якими ви є.

Бере жах, споглядаючи це видовище, але відмовитися можуть лише ті, хто вже нажився, або ті, хто ще не починав.

І ті, і ті – безгрішні, тому що вони або вже непридатні до цього, або ще не знають, або не відчувають у цьому потреби.

То що ж таке ТІЛЕСНИЙ ГРІХ?

А тілесний гріх – це життєдайна сила, що і спустошує, і наповнює тіло людини. Я відкриваю те, що ми знаємо, відчуваємо і підкоряємося, те, що в нас було, є і буде.

То хто ж зробив цю завісу таїнства? І чому миряться з цим ті, які горять таким величним невидимим вогнем?

Цей «заборонений» акт звабливий та приємний тоді, коли відкритий, але набагато солодший – украдений, якщо ти взяв його і відчув насолоду потайки. Чому цим найбільше переймаються ті, хто не вміє його нести як святкове і щасливе? Я не знаю нікого, кому б це було непотрібне від дня народження і до його смерті. Світ полум'яніє в ньому й горить, не згоряючи та відроджуючись.

Світ гріха – солодка мить і тяжка розплата впродовж довгих років життя. Та заберіть цю мить, і люди не захочуть життя довгого і безрадісного. Страждають ті, хто не бачить плоду солодкого відчуття.

Але прогрес це відродження через ласку вмирання хоче перенести в пробірку, де відбуватиметься таїнство запліднення і світ почне рушитись.

Це природна залежність. Для побудови нової матерії, живої тканини, що продовжить віддавати себе на нову побудову.

Суть у тому, що заборона акту створює неякісні відчуття і породжує неповну віддачу, через що створена тканина не несе повноцінної структури і її подальше життя, у якому вона народить подобу собі, а ми, не розуміючи цього, не виправляємо скоєне, а страждаємо від Дії, що породила себе сама.

РЕЗЕРВУАР

Менше, ніж на п'ядь, він був наповнений водою і я ніяк не міг звідти вилізти. Все здавалось казковим, як в лиховісному сні. Всю ніч я боровся за виживання, а це значило вилізти і обтрусити з себе ту гніль і бруд, в якому був.

На ранок стомлений і неомитий залишився там само, але наступної ночі повторилась та ж історія і я почав серйозно і вперто шукати відповіді вдень, щоб не борсатись вночі.

На це пішло більше часу, ніж сну, і ось я впевнений, що знайшов вихід з цього пекельного страждання. Постійно боячись захлинутись в болоті нечистот, адже вода піднімалась, а я тонув. Здавалось, виходу з цього нема. Але, наше велике і незмінне АЛЕ, – вихід є і я його відшукав.

Почав аналізувати себе з тих пір, як пам'ятаю. Бруд навколо мене – це мій. Це без коментарів, але де – коли – як набрав його стільки навколо себе?

Година за годиною, день за днем я йшов стежкою свого життя і кожну смітину, на яку не звернув уваги, все таки помітив.

І що ж, я знову постав у тій же іпостасі грішника, що набрав повні кишні лущиння і ніяк не може викинути.

По-перше: я його вкрав, це насіння; по-друге: кинути – значить хтось та стане цьому свідком і по-третє – воно мене тяготить.

Де той смітник, на який не ходять люди, хоча вони такі ж, як я? Де те відчуття провини, щоб його зняти як поношений піджак і повісити на тому гвіздку, який я не забивав?

Де – що – коли і як.

Все життя йде на аналіз самого себе, пошуки виходу з кутка, в який зайшов і намагаєшся дожити спокійно свої дні.

В Природному світі такого нема. Хтось або Щось не дає тобі того спокою, якого ти хочеш.

А чому?

Тому що такий спокій – є мертвою зоною Життя і коли ти не в змозі літати як пташка – сиди, аналізуй і вчи інших не повторювати твоїх помилок.

МУЗИЧНИЙ ЦЕНТР

Центр всього створеного навколо нас є однією гармонією, гармонійною дією. Основа гармонії в самому поєднанні звуків землі, повітря, дощу, грому, блискавки, шуму дерев, голосу кожної тварини, людини, шуму води в річці, в безлічі звуків у всьому створеному Всесвітом.

Людина лише вибирає ті звуки, які їй подобаються, і поєднує в гармонії свого відчуття до неї. Кожному з нас подобається та чи інша музика, бо сприйняття відчуття до зібраних звуків різне.

Кожна людина – інструмент особливого поєднання.

Мислитель, задумуючись над вже створеним до його появи, краще розуміє своїх пращурів, чим саме сьогодення.

Чому? – питається, адже сам відчуваєш і сам аналізуєш? Так ні, нам легше аналізувати тих, кого вже немає на цьому світі і легше поєднуватись з їх вподобаннями, вважаючи, що саме ми вже живемо в збіднілому світі. І продовжується нескінченне – чому? – що переходить з покоління в покоління, зі століття в століття.

Чи не підтверджує це, що Душа вічна, і з'явившись знову на цю святу і грішну землю, знову як по нитці вже створеного колись самими нами аналізуємо, додаємо або залишаємо таким же, як ми, бо задоволені створеним.

Адже тільки фантасти створюють щось нове й незрозуміле, непридатне в сьогоdnішньому, а тим паче в минулому житті.

Чому? І знову чому? – те ж саме запитання. Чому вони дають канву тому, що буде, і воно дійсно збувається?

Я не маю твердого пояснення лише тому, що не буду жити в тому майбутньому.

Душа створює для себе і своїх нащадків, бо вже знає, що буде повертатись на землю і готується до цього майбутнього життя. Створює нове, щоб змінити те, що не подобається сьогодні і з чим вона не хотіла б зустрітись в майбутньому.

Фантасти – відкривачі нових звуків, які створюють з них свої.

Тому музика змінюється найчастіше в нашому земному сяянні?

ЛОША

Кобила паслась на узбіччі дороги, а лоша вибрикувало навколо неї, воно то бігло та тикалося мордочкою під живіт матері, то знову весело скакало по траві. Вже три тижні, як в кобили з'явилося лоша і вона, – дбайлива мати, – спостерігала за ним та берегла. Лоша було гарненьке: вороної масті та з білими плямами на колінах всіх чотирьох ніг. Маленька грива на кінчиках шерстки теж виблискувала білизнаю, наче її навмисне викрасили перукарі, ніздрі теж були намальовані білим кольором.

Красунчик – прозвала його мала господиня, протягуючи йому ласощі на маленькій долоні. Лоша і дівчинка виростали разом і були нерозлучні, – куди б дівчинка не йшла, лоша прямувало за нею, коли його маму забирали для роботи.

В цьому єднанні були два виміри життя, – свідоме і підсвідоме, що єднали в собі життя землі і неба. В цьому єднанні дві особи і особливості життя, що народжуються, дихають, харчуються однаково, та їх життя відокремлене статусом людини – розум, й тварини – підсвідомість.

І ті, й інші діють по закону сполучення землі і духу неба, або тому закону, що єднає їх – закону Природи.

І ті, й інші взаємно притягуються і взаємно відштовхуються в своїй суті і природі.

Сутність в тому, що усвідомлюючи – це є подібна тобі жива істота, – вже об'єднується дух і свідомість, хоча кожен з них відрізняється по зовнішності та інтелекту.

Серед людей – по розуму (як і серед тварин по духу або підсвідомості) є різні за інтелектом, задатками і здібностями, і чого гріха таїти, як ті, так інші діляться за своїм характером (норовом).

Тож виростаючи разом в одному середовищі, і ті, й інші залишаються собою, Мати – Природа наділила їх незмінними генами.

Те, що мавпа могла стати людиною – абсурд вченого розуму, наділеного інтелектом панів з нахилом до фантастики.

Дарвін, можливо, був з людей нової епохи, яку ми ще не знаємо, але можливе з неможливого, будемо сподіватись, існує.

ЛЕПЕТ МАЛОЇ ДИТИНИ

– Пішов і не повернувся, – казала вона, але ніколи не жалкувала. Знала, що не прийде через характер свій, а ще більше мав принципів. І не має значення, через що так сталося.

Вона була певна в своєму намірові покарати і не думала, що буде відповідати сама. А такого без гріха не буває.

Не гріши сам і не будеш бачити грішників – вчив творець блудного сина. Так сталося, як не гадалось. Все промайнуло білою хмаринкою і настала темна ніч, що не закінчується ніколи, поки гріх носиш як корзину з дитям. Корзина тяжка і дитина мала – чи є вибір в жінки-матері, в жінки-грішниці? Нема, це правда. І якою б гіркою вона не була – правда залишається такою.

Ми любилися і страждали, як заповіді писали, і тепер пишемо кожен в своєму зошиті і кожен білою хмаринкою хоче літати, а не чорною хмарою окутаному лежати. Всі, хто пройшов життя, бажать змінити його, але ніхто не бажає безсмертя гріху, який не дає вільно дихати.

Хай день буде вічним, а ніч коротшою. Але НИМ було дано людині всього порівну. Тож вже сама людина вибирає, де їй краще творити.

Я вибрав ніч і не помилився, саме тут я творець сам собі, а не мені вказують, де і що творити.

День прекрасний, але важкий: заповідь забув – кару набув, не вивчив – відповідай, не знаєш – заставляють знати тією ж таки карою. І носиш її як корону, яку тяжело тримати на голові і скинути ніяк.

Мені здавалось, що прожив життя, так і не пізнавши його, але ніч мені розповіла: бачив, що хотів бачити, а не істину, яка прихована саме вдень і тобі як картину невідомого художника треба читати. І ти читаєш те, що вивчив, а не те, що вчити треба.

Мені сумно лише за одним – не знав я любові, якої бажав і безрезультатно шукав.

Любов – міраж, який не шукають, а створюють в самому собі. Відчувши її, вже щасливий, не має значення, хто поряд з тобою, перед тобою чи за тобою. Істина така проста і така доступна кожному. А ми її шукаємо, щоб зануритись, як в лоно насолоди, щоб відчутти смак, запах, потримати руками. В цьому вся загадка природи, створена НИМ – таким розумним і таким загадковим.

Ми, люди, знудились би, якби не було загадок. І саме тому, що ми втомились, розчарувались, зледачіли – шукаємо когось, чогось, десь. А потім, сподіваючись, що воно в руках іншого, іншої, – воюємо, щоб дістати те, чого не знайшли в себе, в собі, поряд.

А його так багато, нема чисел вирахувати і скласти воедино – воно Безмірне – Величне – Прекрасне = Щастя.

Яке ми марнуємо на пошук – недовіру – втіху, ненависть. Назвали одним словом – Кохання.

І поклоняємось його плотському голоду.

МЕРЕЖИВО

(казка чи билина)

Мереживо мережила моя бабуся Фрося.

Багато нав'язала і все приказувала: «Дивись, онучко, дивись, ось життя в'яжу, стежку укажу і тобі всю правду розкажу».

Казала, казала і все приказувала: «Не треба журитись – треба вперед дивитись. А ось роздивишся, хто попереду йде і копійчку знайде – ти і собі придивляйся і до стежки приглядайся, може і твоя копійчка там лежить».

От я бабусину казку пам'ятаю і до земельки голову угинаю.

Дивлюсь-дивлюсь і знайду, то ячко хтось зніс та забув, то яблучко з дерева впало, а то і гребінчик лежить, наче старенький, а я його підберу, помию і кіски розчешу. Ходжу гарна, сита і щаслива.

Ніжки землю цілують, ручки її кіски плетуть, а вона мені даруночки, даруночки, а я їх збираю, додому забираю – і щаслива.

От бабусина приказка і не казка вже, а билина, що годує і до серця пригортає, та сповідь перед вами має.

МИР

Миру – Мир, Миру – МИР.

Сковує Душу жах перед своїми й чужими.

Жах перед смертю, жах перед невідомим життям.

Здавалось, що мир, – таке коротке і живуче слово, – відображає і швидкість, і вік життя.

Завжди хотілось великого та протяжного слова, яке б і віддавало відчуттям того величного, що зветься одним словом ЖИТТЯ.

Життя... Що таке життя і яким воно має бути для людини?

Хто б його не захотів розшифрувати чи вкласти в рамки, які б вони не були, великі чи маленькі?

МИР – ЖИТТЯ – СОВІСТЬ = ось про що хотілось поговорити і відкрити для себе ті закриті двері, що за дванадцятою завісою для нас.

І яку б з них ми не відкрили, вона заворожує і не дає змоги пройти далі лише через те, що нам не вистачає на це ВІКУ.

На початку ми вивчаємо те, що вже хтось до нас відкрив. Удосконалюємо його відкриття, а тоді звертаємо погляд на те, що могли б відкрити Самі. А на це, виявляється, вже немає часу. Нашого часу, щоб пізнати, що є ще завіси і їх я не відкрив, бо вже закінчилось таке потрібне для мене – ЖИТТЯ.

От і вся теорема, на вирішення якої відведений час, вже вичерпаний самим собою.

Виявляється:

Розтратив його на самого себе = вже створеного – освіченого до Життя.

СИЛА

Спосіб визначення сили є складним як для формулювання, так і для розрахунку.

І що таке сила взагалі? Сила – Єднання Духу і матеріальності.

Якщо Дух слабкий – слабка і матеріальна, тобто фізична сила.

Що ми візьмемо за основу в цьому? Сила Єднання Духу – це віддача матеріальністю своєї Дії, за рахунок якої матеріально-фізичне тіло оздоровлюється і дає віддачу Духу. Тобто силою руху тіла є Дух. Чи може сам Дух двигати матеріальне тіло? Однозначно – ні.

Чому? Тому що матеріальне тіло має свою силу, яка лише в єднанні здатна відштовхуватись, з'єднуватись і так творити Дію, у якій бере участь увесь організм людини, починаючи від мозку і закінчуючи рухливістю основного механізму – тіла.

Якщо розібрати на складові все, що я зараз описала, це буде формула така:

ДУХ – МАТЕРІАЛЬНІСТЬ = ЄДНАННЯ,
ЄДНАННЯ – ФІЗИЧНИЙ ДУХ = ДІЯ.

СЕКС

Людина вражає своєю винахідливістю, умінням створювати собі труднощі, і цьому немає кінця.

Проблема сексу вже давно перебільшила свої природні функції. Дія організму направлена на стресову ситуацію з метою задоволення тіла і розуму. Сприйняття його направлене на полегшення стресової ситуації.

Чому це потрібно?

Людина зіткана з волокон, які мають здатність твердіти, в'янути і ставати непридатними. Сьогодні основна частина

людства веде уповільнений ритм життя і звідси – зменшення навантаження на тіло.

Чому? При збільшені технологічних процесів для полегшення життя людини створюється простір для зменшення можливостей фізичного розвитку, тож ми заміняємо його фізкультурою та спортом. Тобто ми все ж таки боїмося атрофації організму. І забуваємо про спорт, якщо працюємо фізично. Тобто фізичне навантаження на організм необхідне. Природою це враховано і тому, саме тому, секс і є навантаженням на всі частини тіла і кожного м'яза зокрема, щоб при відсутності зовнішнього навантаження вони були задіяні внутрішньо. Постає питання: а як же живуть холостяки, монахи? Та почнемо говорити про зародження в організмі цього явища.

Діти: вони особливо активні під час статевого формування, а потім дозрівання. Вони збуджені, рухливі, нервові, постійно прагнуть щось двигати, носити, – тобто до фізичного навантаження.

Юність: саме на ній можна бачити потребу в навантаженнях. Активність в бійках, колотнечі, спорті, винаходах в цьому віці колосальна і т. д. Можна перелічувати багато.

Зрілість: саме зрілість і починає використовувати природні ресурси, тому йде спад бажання до спорту, фізичної роботи, що й дає високу активність в пошуках технологічних винаходів для заміни фізичної роботи. Зрілих людей організм навантажує внутрішньо, тобто – сексом.

Сам по собі спосіб зачаття і продовження роду людського – не такий вже і громіздкий. Щоб викинути сперму і направити її до клітини запліднення, не треба навантаження, але в чому б природа так гарно і бажано могла б задіяти людину, так це на такій важливій ділянці роботи для добробуту свого тіла.

Людина розумна – тому й лінива.

Ця органічна робота природи необхідна і бажана.

СУТНІСТЬ

Сутність Людини є не що інше, як емоційність Розуму, що віддає і сприймає відчуття життєвого простору в організмі людини через сприймання організмом зовнішніх подразнень і реагування на них.

Великий мислитель охарактеризував сутність як здібність людини реагувати на зовнішні подразнення і віддавати команди на їх збудження або погашення.

Йому потрібно було знати ставлення організму до цього – і він зробив експеримент. Узяв гвіздок і встромив у тіло Людини. Людина зреагувала миттєво і вчинила Дію: витягнувши гвіздок з тіла, змастила рану ліками.

Наступного разу він розігрів гвіздок і виконав ту ж Дію. Людина повторила все так, як і першого разу, а також продовжила Дію, сховавши гвіздок. Дія була Великою і передбаченою. Він тепер узяв палицю і лише направив на Людину, але вона була до цього готовою – відкинула палку геть, поламавши її, тобто дія вже мала продовження через ламання предмета, що порушує спокій, а це ще одна з емоцій.

Роздивимось один із видів емоційності – Спокій.

Спокій – це емоційна дія, що найбільше подобається Людині. Ставлення, що межує з байдужістю і небажанням реагувати на зовнішні подразнення. Зовнішні подразнення не є закономірними і не є закономірною реакція від і до нього.

Чи може людина змінити ставлення до цих рис емоційності і чи можна залишити людину беземоційною?

Відповідь одна-єдина: ні, неможливо, бо Людина з неемоційним ставленням до Життя є продуктом розпаду.

Що значить підняти Силу емоційності Людини?

СОНЦЕСТОЯННЯ В ПОЛУМ'І СВОЇМ

Хтось колись сказав діду, що прийде час, коли сонце
впаде на землю і вона згорить в полум'ї своїм.

Казати – казали, але оце велике Але. Коли та чому?

Нікому невідома байка пішла по Світу, наче пісню співала,
і поголос поширювався землею. Одні дивувались, інші заці-
кавлено розповідали друзям. Але не було зляканих, обурених,
байдужих.

Живий в живе вірить і живому поклоняється.

То ж зі століття в століття, з покоління в покоління
передаються легенди чужого, а не свого страху.

Те, що має бути – не є сьогоденним, то ж не є своїм.

От і настало сьогодні, з дня в день балакаємо, передаємо
один одному новину – кінець Світу.

Природні катаклізми спостерігаємо – характеризуємо.
Але не дивуємось – лише даємо оцінку.

Самі винахідливі будують сховища і тут же продають.

Для чого заробляють кошти – незрозуміло тим, хто купує.

Але... І знову воно – велике Але!

Так чому ж люди не кидаються в ці два тижні жити так, як
не жили досі – заощаджуючи, відкладаючи на завтра,
наступний місяць, рік. Візьміть і прогуляйте останні деньочки,
щоб не жаліти за Білим Світом!

Крім жартів, нема нічого. Людина живе і про живе думає,
мріє, творить і не дозволяє собі пустувати як дитина.

Вона Володар цього Світу і поки Живе Життям Живих –
Буде Жити Вічно.

ХВОРОБА

Життя земної кулі нашпиговане святістю і гріхом.

Васали Світу цього метуть мітлами, вичищають всі пори землі від цієї нечисті, та вони розмножуються з завидним успіхом, дякуючи людям, які, на жаль, страждають не одні, а разом з усім живим, до чого вони торкаються і прикладаються. Треба дивитись на поспіх сліду людського і, де вони є, – там прийшла біда.

Сама розумна, сама мисляча, сама роботяща, сама непосидюча на одному місці істота, – так, руйнує навколо себе цей Благодатний Світ.

Світе милий, Світе ясний, чи ти заслужив такого ставлення до себе, і чим ти не догодив дітям своїм?

Мічурін створював, а послідовники винищили – бо не таке.

Один створив інше – товариш засудив і знищив.

Я на якусь мить уявляю: а якби було навпаки? І отримую ще страшнішу картину. Творець перевершує творця. Безсмертне творіння одного перевершує безсмертя іншого і... – страшно вимовити вголос результат.

І вирішила з двох бід прийняти найменшу: «Я живу в прекрасний період земного існування і дякую Йому за Милість Його».

Божа Благодать з тобою, – кажу сама собі, – Йому Корюся і Поклоняюсь.

ЗА ЧИМ ХОДЖУ?

Леміш йшов понад ставом, у якому втопився син. Його постійно тягло сюди. Розумів, що це біда, та не ходити не міг. Дитина кличе і не відгукнутись – гріх. Жінка плаче, коли він туди йде. У неї, навпаки, страх перед тихим водним плесом. «Що це?» – питав він щоразу, та не намагався знайти відповіді. Дитина була мертвою у воді десять хвилин, а він ось уже десять років ходить сюди. Люди як люди – купаються, сміються, радіють прохолоді, а він тут страждає.

Дійсно, була його провина лише в тому, що того ранку він побив хлопця і не пускав гуляти, хоча якоїсь потреби в допомозі по господарству не було. Та і яке господарство у квартирі, яку Леміш не любив? Мріяв про свій власний будинок, ненавидів заплъовані сходи і такий же ліфт, розмальовані стіни коридора, повз які кожен господар своєї нори проходив, роблячи вигляд, що не бачить. І жив, жив, бо виходу не було. Грошей заробляв наче й достатньо на перший погляд, але їх вистачало тільки на те, щоб купити поїсти та вдягнутись, ще й квартплата зростала не по місяцях, а по годинах. Лічильників наставив, чим спровокував додаткову сварку вдома. Жінка на всіх кричить: «Не набирайте у ванну воду кожен окремо, а мийтеся хоча б по двоє в одній воді, ви не такі брудні!». За місяць знову заплатила сімдесят гривень. Він намагався не втручатись, але одного разу вона хотіла змусити його митись у воді, у якій щойно помилася сама. Як звір, накинувся на неї з кулаками, коли її волосся, що плавало у воді, потрапило йому на обличчя.

«Для чого і чому живу так? – не раз питав себе. – Не ледар, не п'яниця, не гультай, а результат – нікудишній. Тепер ця дитина, що втопилася, можливо, теж через те, що створював йому неприйнятне життя, яким жив сам», – не раз думав, сидючи над водою.

– Синочку, скажи, там краще, ніж тут? То я піду до тебе, – повторював одну й ту ж молитву над водою. Та син жодного разу навіть не приснився за стільки літ.

– Сердишся і не пробачив... Очевидно, що ходжу сюди за прощенням, а не на могилку, бо кажуть люди, що душа втопленника залишається у воді.

ЩО ТАКЕ МАТ?

– Мужик, а мужик, – промовив Єгор до чоловіка, який наближався до нього.

Той стомлено підвів очі й допитливо поглянув на людину, яка намагалась говорити, та її нетверезий стан не дозволяв цього.

– Чё, мужик, закурить есть?

– Ні, – похитав головою чоловік і, опустивши голову, тяжко почвалав далі.

– Я знаю, – понеслось услід, – есть у тебя сигареты, но ты жадный, мать твою.

Людина спочатку зупинилась, а потім повільно повернулася. Єгор ураз протверезів. Перед ним стояла мати, яку не бачив п'ять років, – з тих пір, як померла.

– Синочку, – вишкірила зло зуби. – Ти мене куди послав?

Ноги Єгору зів'яли як трава, він почав опускатись на коліна. Губи синіли і не ворушились, наче помертвіли. Погляд втупився в туман, що раптом з'явився перед очима, у якому зникло обличчя матері.

Стояв закам'янівши. Люди проходили, дивуючись, що молодий чоловік стоїть посеред дороги і, дивлячись у небо, молиться.

Одні схвально, інші – здивовано, а молодь, посміхаючись, глузливо коментувала.

ЛЕГІНЬ – ЖУРАВКА

– Навіщо, – питає веселка журавля, що літає під нею, – навіщо я тобі?

Журавель сумно поглядає на прекрасний витвір природи та лише курличе у відповідь і повертає знову на слід веселки. Мружачись від задоволення та поклику бажань, шукає, де початок прекрасного дійства та де його кінець.

– Ти не розмовляєш та не оспівуєш цноту мою, не голубиш крильми своїми і не відлітаєш. Що ж ти хочеш від мене? Дивишся зі смутком в очах, хоча купаєшся в лагідних променях моїх.

Нарешті розкрив свого довгого дзьоба легінь, боячись звуків голосу свого, який порівняно з ніжним подихом чудостворіння нагадував старого воркуна.

– Де голівка твоя? Хочу поглянути в очі твої.

Весело забриніла різнокольоровими барвами. Прекрасними хвилями заграло тіло її і огорнуло легіня яскравими пеленами.

Та враз усе щезло.

Ошелешено накручував круги навколо себе журавель.

Розбурхане сердечко мало не вискакувало з грудей.

Де, де поділася красуня?

Ще довго метався закоханий легінь – журавка і все шукав та й досі шукає, куди зникло прекрасне диво, яке буде любити все життя.

Питання:

1. Так куди сховалась веселка?
2. Як створила її природа?
3. Чому веселка не відповіла на питання, де її голівка?

ГЛАШАТАЇ

Завжди було багато тих, хто пророкував кінець Світу.

Їх давно забула історія, а Світ все живе і буде ще довго жити всупереч глашатаям.

Ще довго оповідатимуть про кінець Життя. І люди будуть слухати.

Та головне – працювати сьогодні як в останній день свого Життя.

І праця свідчила про Життя, а не думки про кінець.

Труд Прославляє, а ти в нім Живий і Щасливий.

Тож давайте не нити як наостанок, а працювати як Останній раз, щоб жити в цьому Світі якнайдовше для блага свого.

БЕЗКРАЙНІСТЬ АБО ВІДВЕРТІСТЬ МЕРТВОГО

Мою домовину поставили посеред дороги, що опоясувала все селище вздовж і впоперек. Марко йшов слідом і читав псалтир, а я слухав і дивувався. Ніколи не знав, що він його читає, та ще й так грамотно. Марко серед нас найстарший, але малограмотний і дуже тихий – коли його нема, то мало хто помічає це. І от він мені читає псалтир, а не я йому. Несправедливість, з якою я не можу примиритись. Багато що зробив для сім'ї, родини, людей, селища і я вже пливу над землею, а він йде і читає молитву мені. Чому так сталося – не збагну. Періодично стає байдуже і дивлюсь на процесію, яка теж ділить людей на байдужих і тих, хто оплакує. І знову питання: якщо байдуже – нащо йдете, втомлюєтеся і чекаєте, коли все закінчиться? Нащо вам ця вистава? Інша справа плакальниці – вони шкодують за втраченим (хто добробутом, який я створював, хто відчуттям провини, боячись, що пішов з гнівом). І лише моя сім'я, кілька чоловік, – з жалем любові, що належала їм і мені. Я бачив, як

стискаються від болю їх серця, як болить душа за мною і намагається схопити мою та повернути назад. Жах, такого страждання я завдати їм не хотів. Мені байдуже, що говорять чужі люди на прощання, бо кожне слово таке ж мертво, як і моє тіло і лише стогін рідних ранить мою Душу. І все, я віддаляюсь так швидко, що не можу осягнути, де я, що все минулось, мов і не було періоду життя на землі.

Переселення Душ... Але чому не питають мене і не готують? Я ж не готовий до такого раптового переселення невідомо куди. Наші земні легенди не відповідають дійсності, які б обряди ми не творили, – це все не так. Жаль, бо легенди кращі і милостивіші за дійсність. Я так багато мріяв і так мало прожив, щоб здійснити омріяне. Безліч умовностей, створених людською ілюзією, зовсім не потрібні людині. Створене лише заважає жити і йти по дорозі своєї мрії, яку породжуємо самі собі для оздобу земного життя. Хоча... Настільки прекрасний створений ландшафт для відчуття щастя, що ти маєш невеликий період, щоб відчуті різницю того, що ти будеш надалі проживати. А те, що життя не закінчується в цій труні – це точно. І якщо б я вірив в життя потойбіч, то не марнував би його на мрії, які ніколи не будуть здійснені. Дійсність є перед очима і її не треба творити, – оце нам треба знати на землі.

Так, ми давно живемо створеними ілюзіями, емоціями. Посилаючи нам святих вчителів, щоб врозумити – ми їм вже не вірили і не прийняли їх вчення. А все лише через те, що вони не давали нам відчуття мук, які ми на себе накладаємо, а потім, звільняючись, радіємо і саме в цьому ловимо відчуття насолоди. Мука – Подолання = Насолода. Оце вся основа того нагромадженого багатства, через яке проходить щойно народжена вільна дитина. Її одразу зв'язують (повивають), боронячи від невидимих (ворогів) мікробів і не дають пізнати таїнства природи, в яку вони прийшли. Ми заковуємо їх в кайдани і підпорядковуємо собі – от і все, вони вже ніколи на землі не стають вільними.

І ось земне життя звільнило мене від своїх кайданів, а я не знаю, що робити тут. Знову приймаю муки не свої, а тих, що живуть тут, і я повинен підкоритись життю, яке ми вважаємо вільним.

Ні, це ще одна неволя, в якій я повинен навчитись відчувати себе таким.

Безмірність... А що це таке – пізнаємо лише тут.

КАЖУТЬ ЛЮДИ

Ой горе моє, горе, де те, що дасть мені надію вибратись з цього пекла?

А хіба Рай є? – думка сперечається сама з собою, а я з нею.

Мені всього двадцять, а я закутий в ці простирадла і не перестаю мріяти та сподіватись, що для мене ще є інше життя. Ось уже дванадцять років, як спеленали мене, наче в перший день народження.

Я віддаюсь всім рукам, що гладять моє скалічене тіло і дають їсти – сердито пхаючи крізь стиснуті зуби. Боляче миють вздовж і впоперек, натирають якимись маслами. Звук до цих страждань свого тіла і навіть інколи маю від цього насолоду. Але, як і всякій людині в житті, мені дістається більше розчарувань, ніж задоволення. Розуміти – розумію, а змінити не можу. Коли чую розмови тих, що ходять біля мене, то аж ніяк не відчуваю, що моє життя нікчемніше, ніж їхні. І якби була різниця, намагався б встати з цієї постелі і помінявся би з ними. В моєму становищі ще не всі кола пекла я пройшов і задоволений, що вже не пройду. Я знаю напевно.

А вони – в них стільки надій... І жодну не можуть поставити за основу.

Я в більшій стабільності порівняно з ними.

Коло життя в людини одне, в якому б становищі вона не опинилась і ким би не була.

Параметри не співпадають, а життя має один і той же відрізок.

ЛИСТОПАДІЯ

Менше всіх мені хотілося сьогодні лаятися з В'ячеславом. Він сам по собі добра людина, але вже як попала віжка під хвіст – наче дуріє. Як можна сказати на свою дитину «недоумок»?! В хаті як буран пройшов: все що можна – розкидане, що не можна – поломане. Такого жаху в нашому домі ще не було. Якби це зробила чужа людина – це можна було б зрозуміти, брала б жагуча злість, та коли це скоїла своя дитина – жах. Жах, що він набрався такої рішучості, яка схожа на лють, а йому всього вісімнадцять.

Зрозуміло, що це перехідний період, становлення його як індивідуума, але такі нахили в своїй дитині я не хотіла б бачити... Щось починати було лячно. Як до нього підійти, які слова знайти, щоб заспокоїти? Та втішати все ж не хотілось. На кошторис нашої сім'ї тепер впав тяжкий тягар – відновити втрачене через дитячу нестриманість. Постало багато питань і жодної відповіді.

Він був єдиною дитиною. В сім'ї все робилось задля здорового способу життя і розвитку – в першу чергу дитини. І він ріс на радість нам – чемним, лагідним, уважним. І ось результат нашого виховання. Де, коли і як ми не помітили в своїй дитині такої агресії до своїх рідних? Загадка виховання. Написано багато чудових книг про різні способи виховання, але кожна дитина – особистість, яка зіткана з двох, і знайти саме ту її середину важко. А чи можливо взагалі? Тут не накладеш трафарет для порівняння і не вирахуєш як математичну задачу. Все поверхове бачимо, на нього орієнтуємося і йдемо в знайденому напрямку. Дитину ж не можна бити, кричати, карати. Можна лише направляти.

За собою ми не бачимо помилок, які б вказували на вчинене сьогоднішнього дня моєю дитиною. Гени? Так, вірно. Довіряю вченим, які наполегливо вивчають будову і розвиток людини. Та де, в якому питанні ми помилились і як саме виправити складну ситуацію? Якщо, відповідаючи, копатися в бабусях і дідусях, та прапращурах, то можна виправдати все і всіх.

А мені треба одна, моя, індивідуальна правда?..

ЛІНІЯ ЖИТТЯ

Сподобалось жити та боротися за щастя своє – тож борись і не оглядайся назад, де світить нещастя твоє, споглядаючи твій шлях та чекаючи, поки згадаєш.

«Повернись» – говорить твій погляд, кинутий через плече.

І воно, вірне тобі і лише тобі, – повертається наперекір словам, що запізнилися на мить.

Ти вже залежна від погляду свого – тобто від емоцій, які видаєш раніше, ніж думаєш і плануєш.

Ось і сьогодні спогади повернули назад, а вже потім молитва і прохання про прощення.

Та мить згаяна і ти вже в полоні минулого часу. Подивилась у віконечко, а сонця нема, лише час для нього.

Отак загубила свою прекрасну мить життя.

Та це передмова, а Дія попереду. Тож давай зосередимося на ній, щоб легше відігнати минулий час.

КАТАВАСІЯ

– Легше, легше, хлопці, бо впаду. Давайте його нижче спустіть, бо не втримаємо.

Юрба кричала, свистіла, а ми з того нічого не розуміли. Юрко не витримав і крикнув: «Заткніться, хай хтось один командує!». Та де там, стало ще гірше і ми почали совати до краю на скільки буде нам сили його витримати. Раптом юрба замовкла і нам стало лячно. Видно, дотягли до критичної межі. Завила сирена і ми разом з юрбою повернули голови до машини, яка ревла клаксонами замість того, щоб під'їхати тихо та якісно допомогти в критичну мить. Людина полетіла донизу без страховки і маса людей знизу й зверху лише дивилась на живу людину, яка прийняла смерть. Ця мить для мене вічна. Я щодня і щоночі бачу цей злет і не можу збутись того заціпеніння, яке тоді мене охопило. Жодна жилка не здригнулась, жодна люди-

на не закричала від цього жаху, жоден чоловік не кинувся, щоб підставити себе та пом'якшити падіння. Чому? Питання. Стільки часу люди кричали, заважаючи працювати, стільки зусиль, щоб допомогти і одна єдина сирена заставила юрбу людей відвернути увагу від головного – життя людини, що висіло на волоску – і дозволила цій волосинці розірватись від неуваги. Чому? У голові жодної розумної думки, жодного пояснення, чи захисту, чи обвинувачення. Хто винен? Адже не я один задаю собі це питання, а сотня людей, на очах яких не народилася, а зникла людина. В повній свідомості розмовляючи, заспокоював нас, попереджав і всього за мить?.. Мить?.. І не стало 40 років молодого життя. Так, йому було сорок, молодий, високий, стрункий атлет і не зміг передбачити, попередити, прорахувати свого молодого життя. Життя!!! Загадка початку і кінця.

Чи буде людина через віки вічності знати відповідь на це питання? І не треба. Інакше буде жити людина і не матиме від початку і до кінця надії, сподівань, любові, гніву, розуміння різниці між добром і злом.

І не перестане думати: «А що було б, якби життя було іншим?». Все це так. Та як мені тепер жити без відповіді на цей миттєвий калейдоскоп життя?

ПОТІК ЖИТТЯ

Прийди, прийди, милий мій, я до тебе ходила, тепер ти йди до мене. Все і всі в свій час чарують вершину і удостаюються коріння цієї будови. Ми з тобою гуляли, веселились, насолоджувались один одним і життям, а тепер час спуститись і подивитись, чи не підгнило коріння тої вершини, до якої легко тягнулись, і чи буде тепер чим її живити, а чи копатись в гнилі свого і чужого життя.

Не хочеш – не йди, але ніколи не забудеш цієї днини, в яку тобі прийшлося віршувати долю свою, а не мою.

Моя вже сформована і прибрана дорога перед нею, а свою ти ще не знаєш.

Мені було боляче, але через таке відчуття пройдеш і відчуваєш, що таке жити і як. От де уроки життя, від якого крутишся як вуж на пательні і упиваєшся болем як насолодою. Це немов бути на жаровні і відчувати найвище блаженство – бажання жити, а потім упиватись цим життям як вином. Хміль цього життя вже не сходить до скону твого.

Милості такої удостоюються всі, та не всі витримують і тепер хочу допомогти тому, хто поряд зі мною заблукав і досі як в чагарнику, не бачить виходу до свого майбутнього, вважаючи, що вже прийшов і час спочити. Можна спочити і на дорозі, і при дорозі, та спочинок буде різним. Один буде довгим, а другий вічним.

Я вибрала довгий і намагаюсь не зійти, відчувати в собі жагу до цього вищого блаженства життя, а не спокою.

Ми з тобою не єдині, ми в єднанні одні, а дороги в нас різні.

Йди сюди і ти зрозумієш свою помилку, яку можна виправити в будь-який час, коли мислиш, поки мислиш, зрозумій.

Я чекаю, живучи в потоці життя, а він стоїть на своїй зупинці, не наважуючись їхати чи йти.

«Тихо їдеш – далі будеш» – теза, яка не потрібна людині життя.

Помилка тих, хто чує, а не тих, хто діє.

Дія – моя ціль і помічниця. І Ціль моя – Дія.

ЗМІСТ

ФІЛОСОФСЬКІ РОЗДУМИ

Добрий день	3
Поштовх жити	4
Матусі Землі	6
Професія Величного слова.....	8
Істина.....	9
Простіть, батьки	12
Важкий четвер	14
Сусід	17
Трішки	18
Що чекає мою Україну?	20
Ледащо	22
Сім років	24
Підсумок	26
Розлад.....	30
Адам	31
Серце.....	33
Серійно.....	35
Розміновано	36
Відповідальність	37
Сільське віче	39
Сліпий – зрячий	42
Добробут	43
Задача.....	45
Народжений Українцем	47
Зло – Добро	49
Слово – блуд	50
Слово – паразит	52
Слово – Дух	53
Війни	57
Поїздка в Росію.....	58

Вогонь і вода	59
Співжиття.....	60
Дитина – зернина	62
Список бажаючих жити	63
Жовтнева Революція.....	64
Злива	65
Брехня	66
Квіти – барви душі	67
Солодко – гидко	68
Старе лахміття.....	69
Протиріччя	70
Поет і прозаїк	70
Вік життя.....	71

МІСТИЧНІ РОЗДУМИ

Щаслива	73
Для чого створено людину	75
Нас нагороджено	77
Спільне життя.....	79
Аристарх.....	81
Грудень.....	83
Роздуми.....	86
Сповідь сина	88
Гріх	89
Резервуар	91
Музичний центр.....	92
Лоша.....	93
Лепет малої дитини	94
Мереживо	95
Мир.....	96
Сила.....	97
Секс.....	97
Сутність	99

Сонцестояння в полум'ї своїм.....	100
Хвороба	101
За чим ходжу?	102
Що таке мат?	103
Легінь – Журавка	104
Глашатаї.....	105
Безкрайність або відвертість мертвого	105
Кажуть люди	107
Листопад і я.....	108
Лінія життя.....	109
Катавасія.....	109
Потік життя	110

Літературно-художнє видання

СМИК Ніна Василівна

РОЗДУМИ

Філософсько-містичні

Технічний редактор
Віталій Власюк

Підписано до друку 27.02.2014 р. Формат 60x84 1/16.

Папір офсет. Гарнітура "Коріппа". Друк офсет.

Ум. друк. арк. 6,74. Наклад 200 пр. Зам. 7.

Видавництво "Волинські обереги".

33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;

e-mail: oberegi@mail15.com

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи

ДК № 270 від 07.12.2000 р.

Надруковано в друкарні видавництва "Волинські обереги".